

A szabadlevegős óvoda és megvalósításának lehetőségei

Magyarországon

Tudományos Diákköri Konferencia dolgozat

Témavezető:

Megyeriné Dr. Runyó Anna
tanszékvezető főiskolai tanár

Készítette:

Orbán Zita Veronika és Scholtz Nóra
III. évf. óvodapedagógus szak

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés, a témaválasztás indoklása	3
1.1. Hipotéziseink	3
1.2. Alkalmazott kutatási módszerek	3
2. Történelmi és szakirodalmi áttekintés	5
2.1. Neveléstörténeti áttekintés	5
2.1.1. A gyermek és a természet kapcsolata	5
2.1.2. Erdei iskola - szabadlevegős iskola	6
2.2. A természet hatása a gyerekekre	7
2.2.1. Szabadlevegős óvodák külföldön	8
2.2.2. A kezdetek	9
2.2.3. A dán erdei óvoda	9
2.2.4. A dán pedagógia	9
2.2.5. Különböző típusú erdei óvodák	11
2.2.6. Néhány dán szabadtéri óvoda	11
2.2.7. Kutatások a dán szabadtéri óvodákról	14
2.2.8. Szabadtéri óvodák Németországban	15
2.2.9. Külföldi példák összegzése	15
3. Kutatásunk	16
3.1. Az online kérdőív ismertetése	16
3.2. A kérdőívvel kapcsolatos hipotéziseink	17
3.3. A kérdőív válaszainak elemzése	17
3.3.1. Szociális állapotra vonatkozó kérdések kiértékelése	17
3.3.2. Az óvodapedagógusok háttértudására vonatkozó kérdések kiértékelése	18
3.3.3. Az óvodapedagógusok attitűdjére vonatkozó kérdések kiértékelése	19
3.3.4. Az óvodaudvar adottságaira vonatkozó kérdés kiértékelése	20
3.3.5. Az óvoda szabadlevegős szokásaira vonatkozó kérdések kiértékelése	20
3.3.6. A napirend elemeinek óvoda udvaron való megvalósítása	23
3.3.7. A természetben megvalósított tevékenységekre vonatkozó kérdések kiértékelése	24
3.3.8. Visszajelzések a kérdőívvel kapcsolatban	26
3.4. A Magyarországon működő óvodákra vonatkozó előírások	27
3.5. Részösszegzés	28

3.6.	A terepkutatás bemutatása – óvodai tevékenységek a szabadban.....	29
3.6.1.	<i>Mozgás tevékenység</i>	31
3.6.2.	<i>Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka tevékenység</i>	35
3.6.3.	<i>Verselés, mesélés tevékenység.....</i>	38
3.6.4.	<i>Ének, zene, énekes játék, gyermektánc tevékenység</i>	41
3.6.5.	<i>Külső világ tevékeny megismerése - környezeti tartalommal, barkácsolás tevékenység.....</i>	45
3.6.6.	<i>Külső világ tevékeny megismerése - matematikai tartalommal tevékenység</i>	48
3.7.	<i>Részösszegzés II.</i>	51
4.	Összefoglalás.....	52
5.	Irodalom.....	55
6.	Mellékletek.....	59

1. Bevezetés, a témaválasztás indoklása

Óvodai gyakorlataink során azt tapasztaltuk, hogy a gyermekek milyen kevés időt töltenek a szabadlevegőn, illetve, hogy több óvoda udvara nagyon távol áll a természetes környezettől. Bár tanulmányainkból és egyéb forrásokból már voltak információink a helyzetről, mégis megdöbbenett, amikor a valóságban szembesültünk vele.

A külföldön működő szabadtéri óvodák inspiráló példája és az általunk megtapasztalt problémák arra motiváltak minket, hogy jobban utánajárjunk a témának és felhívjuk a figyelmet a természetben töltött idő fontosságára. Érdekelt minket, hogyan lehetne hazánkban megteremteni azt a természetes környezetet, amely nagymértékben hozzájárulhatna az óvodások pszichoszomatikus fejlődéséhez.

Magyarországon is található néhány szabadlevegős óvoda, ám nagyon kevés működik belőlük, illetve ezek jellemzően magán finanszírozásúak. Célunk mellett, hogy ezt az intézményi formát megismerjük és bemutassuk, az, hogy ez sokak számára elérhető legyen. Ezáltal azt szeretnénk elérni, hogy a gyermekek több időt töltsenek nap mint nap a szabadlevegőn.

1.1. Hipotéziseink

A kutatásunk megkezdése előtt felállítottuk hipotéziseinket, melyek a következők:

1. Hazánkban az óvodás korú gyermekek hetente átlagosan legalább 10 órát töltenek a szabadban intézményi keretek között (ez naponta átlag minimum két órát jelent).
2. Az óvodapedagógusok többsége rendelkezik valamennyi ismerettel a külföldön működő szabadlevegős óvodákról, de nem mutatnak nagy érdeklődést irántuk, mert itthon nem látnak rá konkrét példát, ezért nagy részük nem is dolgozna szívesen ilyen intézményben.
3. Minden tevékenységtípus teljes értékű tevékenységként megtartható szabadterén.
4. A szabadterén megvalósuló ismeretátadás hatékonyabb, mert a változatos ingerek által jobban létrejön az élményalapú ismeretszerzés, mint az óvoda épületében tartott tevékenységek alkalmával.

1.2. Alkalmazott kutatási módszerek

Kutatásunk tervének elkészítésekor egyértelmű volt számunkra, hogy a témával kapcsolatos szakirodalom feldolgozása mellett online kérdőív segítségével szeretnénk felmérni az

óvodapedagógusok attitűdjét és ismereteit, illetve terepkutatást végezni óvodás gyerekekkel a szabadban.

A többretű kutatási terv megvalósítása során szakmai és emberi szempontból is sok értékes kapcsolatot kötöttünk, az egyre gyarapodó kérdéseinkre válaszokat kaptunk, és mindemellett kettőnk kapcsolata is sokat gazdagodott.

Kutatásunk során mind primer, mind szekunder kutatási módszert is alkalmaztunk.

A szekunder kutatás során a magyar nyelvű szakirodalom mellett német és angol nyelvű szakirodalmat is feldolgoztunk. Főbb szakirodalomként felhasználtuk Gerald Hüther és Herbert Renz-Polster: Vissza a gyökerekhez című könyvét, Jean-Jacques Rousseau: Emil, avagy a nevelésről című művét és Jane Williams-Sieghedsen: Understanding the danish forest school approach című művét.

Mivel a szabadlevegősnek vagy szabadtéri óvodának nevezett intézmények Dániából indulva a többi északi országban a legelterjedtebbek, ezért az általuk alkalmazott pedagógia tanulmányozása is kulcsfontosságú volt ahhoz, hogy megértsük szemléletüket.

Primer kutatást is végeztünk, melynek két fő része volt. Az egyik a kvantitatív módszerekhez tartozó online kérdőív, melynek alanyai aktívan dolgozó óvodapedagógusok voltak. A kérdőív 26 kérdésből állt, amely 7 témát érintett. A kérdések vonatkoztak a kitöltők szociális állapotára, a szabadlevegős óvodával kapcsolatban a háttértudásukra, az attitűdjükre, az óvodaudvar adottságaira, az óvoda szabadlevegős szokásaira, a napirend elemeinek óvoda udvaron történő megvalósítására, végül a természetben megvalósított tevékenységekre.

A primer kutatás másik része terepkutatás volt, mely két óvodával, a Martonvásári Brunszvik Teréz Óvodával és a váci Csillagfürt Ökoóvodával együttműködve valósult meg. Összesen 74 gyermek részvételével, hat, általunk kidolgozott tevékenységet tartottunk a természetben. Ezekkel a szabadtéri tevékenységekkel az volt a célunk, hogy megmutassuk, lehetséges az, hogy a gyermekek sokat mozogjanak a friss levegőn amellet, hogy a tevékenységek megmaradnak, sőt színesebbé válnak azáltal, hogy a szabadban kerülnek megvalósításra.

2. Történelmi és szakirodalmi áttekintés

2.1. Neveléstörténeti áttekintés

2.1.1. A gyermek és a természet kapcsolata

A nevelés története során számos pedagógiai újítás, mozgalom épült arra a gondolatra, mely szerint a gyermekeknek fontos a természetben időt tölteniük, annak közelségét megélniük, tanulniuk belőle és általa.

Jean-Jacques Rousseau már az 1762-ben megjelent *Emil*, avagy a nevelésről című művében hangsúlyozta a természet fontosságát a gyermekek nevelésében. Műve második részében, amely a gyermek két éves korától tizenkét éves koráig terjedő időszakot öleli fel, kijelenti, hogy ebben az időszakban a nevelő legfontosabb feladata, hogy növendékével megismertesse a gyermek saját belső világát, és a természeti környezetet. A természet megismerése tehát Rousseau szerint éppen annyira fontos alapja a gyermekek életének, mint saját belső világuk felfedezése. Ugyanitt azt is kifejti, hogy a nevelő fontos feladata a gyermek tanítása - fejlesztő hatást kiváltó nevelési körülmények megteremtése által. Tehát olyan helyzeteket kell teremtenie a környezetében, amelyek megfelelnek a gyermek fizikai-lelki fejlettségének, és amelyek segítségével egész életére szóló tapasztalatokat szerezhet. Így a könyvek helyett maga a természet válik a tanítójává.

Művének harmadik részében is erről ír, amely a gyermek tizenkét és tizenöt éves kora közötti időszakról szól. Elítéli a könyvekből való tanulást, mert szerinte így a nevelt csak elvont, a gyermeki lélektől távoli tudásra tesz szert. Ehelyett a természet felfedezésével, kísérletezéssel történő ismeretszerzésre buzdít, és nem fogadja el azt a felfogást, amely szerint a gyerek nem más, mint kicsinyített felnőtt (Rousseau, 1762).

Az 1800-as évek végén új típusú iskolák kezdték meg működésüket Svájcban, Franciaországban és Németországban. Ezek a bentlakásos magánintézmények fektették le a reformpedagógia alapjait, valamint felvázolták Ellen Key elképzeléseit az új nevelésről és a jövő iskolájáról, az intézmények vidéki környezetben kaptak helyet (Pukánszky&Németh, 2001).

A századforduló fontos változást hozott a természetközeli nevelés terén, ugyanis az előbb említett bentlakásos intézmények mellett számos erdei iskolát alapítottak Európa-szerte. Ezekben az intézményekben - csakúgy, mint az ekkor megjelenő szabadlevegős iskolákban - a gyermekeket a szabadban oktatták, és a természet nevelő hatása volt a módszereinek alapja (Pethő, 2009). Erről részletesen írunk a következő fejezetben.

2.1.2. Erdei iskola - szabadlevegős iskola

Az erdei iskola gyökerei egészen a XX. század elején megjelenő reformpedagógiai mozgalomhoz nyúlnak vissza. Európában elsőként Németországban alapítottak ilyen intézményt (melyek száma rohamosan emelkedett), ekkor még főleg egészségügyi célból: a tuberkolózis járvány megelőzése érdekében itt szerveztek a veszélyeztetett nagyvárosi gyermekek számára kéthetes szünidei nyaralást. Ám a kezdetekhez képest az erdei iskola már nagyon sok változáson esett át (Kurucz, 2003).

Az erdei iskolák őstípusának nevezett intézményt 1904-ben Charlottenburgban alapították meg (Dr. F. S. Burke, 1928). Bár az intézmény alapítói, Bendix és Neufert az intézményt szabadlevegős iskolának nevezték, a később ennek példáján alapított intézmények sok esetben más megnevezésekkel váltak ismertté. Ilyenek voltak például a kerti iskolák, zöld osztályok, erdei iskolák, tengeri osztályok stb., amelyek mégis mind a szabadlevegős iskola alapelveit követték.

Nagy áttörést jelentett, amikor az I. világháború előtt és után szép számban úgynevezett vidéki iskolaotthonokat hoztak létre. Ezek az intézmények államilag finanszírozottak voltak, ezáltal a tanügyigazgatás elismerte, hogy az erdei iskolák az iskolarendszer szerves részét képezik (Patyi&Kollarics, 2023).

Ezt követően Németországban létrejött az erdei iskolák hálózata is. Ezek az iskolák ugyan eltérő programokkal dolgoztak, mégis közös célok alapján neveltek: fontosnak tartották, hogy a lehető legjobban kihasználják a természet adta lehetőségeket, emellett nagy hangsúlyt fektettek a környezeti, a testi, valamint az egészséges életmódra nevelésre is. Ezekben az intézményekben a mindennapos iskolai gyakorlathoz hozzákapcsolták ezeket a sajátos tanulási formákat. Ezenfelül az is az alapelveik közé tartozott, hogy tanulmányai ideje alatt legalább egyszer minden gyermek eljusson egy erdei iskolába, vagy ahogyan itt nevezték, vidéki iskolaotthonba.

Magyarországon 1908-ban a Tuberkolózis Ellen Védekező Vasvármegyei Egyesület alapította az első erdei iskolát Szombathelyen (Langerné Buchwald, 2014). Ez az intézmény egy ötven férőhelyes bentlakásos intézmény volt, amely elsősorban gyógyászati és prevenciós célokat szolgált. Az elsődleges célokon túl azonban a gyermekek nevelésére és oktatására is nagy hangsúlyt fektettek.

A reformpedagógiai kezdeményezések célja a pedagógia megújítása volt a gyermek életkori sajátosságainak figyelembevétele által. Fontos alapelv volt, hogy a módszereket és az

eszközrendszert úgy alakítsák át, hogy tanulóközpontú legyen, valamint, hogy az ismeretszerzés a gyermekek aktivitására és kooperációjára épüljön.

Ezek a kezdeményezések az erdei iskola esetében több dolgot is jelentettek: a gyermekeknek, kilépve az iskola mindennapi ritmusából egy teljesen új tanulási élményben lehetett részük, amely a közvetlen érzékszervi tapasztalatszerzésen alapult. Az új taneszközöket, tankönyveket, osztálytermeket mind az erdő jelentette, amely úgy nyújtott élmény alapú tanulást a tanulók számára, hogy közben kreativitásukat is fejlesztette.

2.2. *A természet hatása a gyerekekre*

Ahogy az előző fejezetben leírtuk, a különböző törekvések, hogy a gyermekek több időt töltsenek a szabadlevegőn, jelentős múltra tekintenek vissza. Azonban az erről való szakmai gondolkodásnak és állásfoglalásnak nem csak múltja van, hanem jelene és reményeink szerint jövője is. Napjainkban is számos szakirodalom foglalkozik a témával, ebben a fejezetben ezek bemutatásával szeretnénk alátámasztani dolgozatunk témájának fontosságát.

Ember és természet viszonya rengeteg változáson ment keresztül a történelem során, és ez a folyamat napjainkban sem állt meg. Ennek eredményeként ma már elsősorban azt keressük, hogy mit tudunk a természetből hasznosítani, mit szolgáltat nekünk. Teljesen uralni szeretnénk, és ennek érdekében mindent meg is teszünk, mígnem teljesen feléljük a környezet nyújtotta javakat. Ám a legnagyobb gondot nem is a természeti kincsek használata, hanem azok túlhasználata jelenti. Az emberekben nagyon mélyen élő vágy a növekedés és a fejlődés, melynek középpontjában sokszor az anyagi gyarapodás áll. Ez már most a bolygó kifosztását okozza a nagy ütemű termelés és fogyasztás által.

Szemléletváltásra van szükség egyéni és társadalmi szinten egyaránt, ezáltal a Földet óvjuk és élhető állapotban adjuk át a jövő nemzedékének. Fontos, hogy a gyermekeket már ebben az új szemléletben neveljük, ebben pedig fontos szerepe és hatalmas felelőssége van a pedagógusoknak és az oktatási intézményeknek is.

Gerald Hüther és Herbert Renz-Polster a *Vissza a gyökerekhez* című könyvében (2013) a természettel való elemi kötődésről írnak, mely véleményük szerint eredendően mindenkiben megvan, csak vissza kellene hozzá találunk. Pedagógusként fontos küldetésünk, hogy teret adjunk a gyermekeknek arra, hogy megismerjék, megszeressék a természetet. Azért is elengedhetetlen ez, mert az, hogy később mennyire fogják értékelni és megbecsülni a természetet, nagyban függ attól, hogy milyen élményeik voltak korábban vele kapcsolatban.

A gyermek fejlődése szempontjából azért is fontos a természetben töltött idő, mert ott a kompetenciáik tapasztalati úton fejlődnek. Hüther és Renz-Polster könyvükben négy alapkompétencia fejlődéséről írnak: kötődés, közvetlenség, szabadság, ellenálló képesség.

A természetben töltött idő és megismerés által a gyermek és természet között egyfajta kötődés alakul ki. Ez a kötődés később is befolyásolni fogja a természethez való viszonyukat, illetve a döntéseiket olyan kérdésekben, amelyek például a természeti értékekkel kapcsolatosak.

A második kompetencia a közvetlenség. A természetben a gyermekek érzékszerveit olyan intenzitású és mértékű ingerek érik, amelyek idegrendszeri érettségüknek megfelelnek. Ez különösen fontos napjainkban, amikor az online világ térhódításának és az infokommunikációs eszközök elterjedésének következtében a gyermekekre nagyon erőteljes ingerek hatnak. Azáltal, hogy az érzékszerveiket megfelelő intenzitású és gazdag ingerek érik, a gyermekek elkezdik tudatosítani saját magukat is. A természetben szabadjára engedhetik a fantáziájukat, kreativitásukat pedig kibontakoztathatják és fejleszthetik azáltal, hogy szabadon a kezükbe veszik a tervezést – játékaikat, eszközeiket maguk gyűjtik össze, készítik el és találják ki.

A gyógypedagógia paradigmája, hogy a mozgás mindennek az alapja. A mozgásformák gazdagítása, a gyermek kondicionális képességeinek fejlesztése nem csupán a fizikai fejlődést segíti, hanem a mentális képességek fejlesztéséhez is hozzájárul. Mindemellet a gyermek személyiségének, szocializációs és kognitív képességeinek fejlődését is támogatja (Müller et al., 2021).

Vekerdy Tamás számos könyvében felhívta a figyelmet arra, hogy a gyermekeknek legalább napi 4-5 órát a szabadlevegőn kellene intenzíven mozogniuk, játszaniuk. Ez által juthat az agyuk megfelelő mennyiségű oxigénhez. (Vekerdy, [2006])

A természetben jelenlévő egészséges korlátokat érzékelve és azokhoz alkalmazkodva a gyermekek megélhetik a szabadságukat. Önálló tapasztalatszerzésük során önkontrolljuk is fejlődik, a természet korlátaival való megküzdés pedig amellet, hogy az ellenálló képességüket növeli, a bátorságukat és önbizalmukat is erősíti, fejleszti - így a harmadik és negyedik alapkompétencia fejlesztése is megjelenik.

2.2.1. Szabadlevegős óvodák külföldön

Az előző fejezetben megfogalmazottak alapján egyértelművé vált, mennyire fontos, hogy a gyermekek sok időt töltsenek a szabadlevegőn. A következőkben olyan már meglévő és jól működő rendszert mutatunk be, amelyről úgy gondoljuk, hogy jó kiinduló pont lehet a szabadlevegős óvodák Magyarországon történő elterjesztéséhez.

Mivel Dániában hozták létre az első szabadtéri óvodákat, ezért dolgozatunkban az ottani intézményekkel fogunk részletesebben foglalkozni.

2.2.2. A kezdetek

1952-ben Ella Flatau óvodapedagógus alapított egy úgynevezett vándorló óvodát Dániában. Ennek lényege az volt, hogy a gyerekeket reggel a szüleik egy adott találkozási pontra vitték el, és minden reggel innen vitték ki őket az óvodapedagógusok a természetbe: erdőbe vagy mezőre. A nap végén aztán újra összegyűltek a találkozási ponton, ahonnan a szülők hazavihették őket. Később ezt a koncepciót kiegészítették, egy faházat építettek az erdőbe, amely helyet adott a gyermekeknek, ezáltal megalakult az első szabadlevegős óvoda.

Az 1970-es évektől napjainkig a dán oktatásban még nagyobb hangsúlyt kapott a természeti környezet, egymás után nyitották meg kapuikat a szabadtéri óvodák. Sok ember tudomást szerzett a szabadban való aktív időtöltés egészségügyi és nevelési előnyeiről, ezáltal egyre népszerűbbé váltak ezek az intézmények.

2.2.3. A dán erdei óvoda

Az „erdei óvoda” kifejezés a dán gyakorlat leírására született. Ezekben az intézményekben az óvodai nevelés részeként az óvodás gyermekek egész évben, minden nap a szabadban tartózkodnak. A pedagógusok arra törekednek, hogy a gyermekeket bevonják a tanulási folyamatokba és ösztönözzék a személyes és kollektív felelősségvállalást.

A dán kisgyermekkori pedagógiai gyakorlatot, amely a szabadban való nevelésre irányul, számos elmélet és elméletalkotó támogatta és befolyásolta, többek között Rousseau, Pestalozzi, Fröbel, Dewey, Montessori, Piaget, Vygotsky, Goleman, Gardner és Csíkszentmihályi (Williams-Sieghedsen, 2017).

2.2.4. A dán pedagógia

Dániában a pedagógia holisztikus megközelítést alkalmaz, tehát a gyermeket a maga teljességében, testi, lelki, szellemi és szociális egységében kezeli. A gyermekek gondozása és az oktatás összefonódnak, és magukba foglalják a tanulást, az egészséget, valamint a szociális és érzelmi jólétet is.

Mivel Dániában magas a foglalkoztatottsági arány (a szülők mintegy 90 százaléka dolgozik) megbízható és jól képzett pedagógusokat és a lehető legjobb intézményeket keresnek gyermekeik számára. Éppen ezért a pedagógusokat, mint szakembereket nagyra becsülik és alapvető fontosságúnak tartják őket.

A Dániában 2004-ben hatályba lépett óvodai pedagógiai programokról szóló törvény rendelkezése szerint minden intézménynek hat tanulási területet lefedő pedagógiai programot kell készítenie, melyek a következők:

- a gyermek sokoldalú személyiségfejlesztése
- szociális fejlesztés
- nyelvi fejlesztés
- test és mozgás
- természet és természeti jelenségek
- kulturális kifejezőmód és értékek.

E hat területen belül a pedagógusoknak négy tanulási folyamatot kell elősegíteniük: „képesnek lenni”, „megtapasztalni”, „élvezni” és „megérteni”.

A „képesnek lenni” a gyermekek fizikai képességeire utal. Ahhoz, hogy a gyerekek „képesek legyenek”, lehetőséget kell nekik adni a mászásra, ugrálásra, futásra, kerékpározásra stb., mivel ezen tevékenységek által kiválóan fejlődik érzékszervi, testi, szociális és intellektuális kompetenciájuk. A gyermekekben pozitív énkép alakul ki a természeti környezet hatására, mert a fizikai tevékenységekben, amelyekben részt vesznek, bátran kipróbálhatják, mire képesek, ezáltal pedig fontos önszabályozási készségeket sajátítanak el.

A természetben „megtapasztalni” azt jelenti, hogy a gyermekek sok különböző érzelmet, csodálkozást, örömet, boldogságot, félelmet élnek át. Mindezt egy olyan biztonságot adó közegben tehetik, amelyben társaik és pedagógusaik társaságában bátran átadhatják magukat az élménynek.

Az „élvezni” azt jelenti, hogy a gyermekek a természetben örömeiket lelik az érzékszervi élmények - az illatok, hangok, ízek és tapintás által, amelyeket a szabadban való tartózkodás élménye nyújt. A tűz körül ülni, érezni a melegét egy hideg napon, hallgatni a fák zizegését a szélben, és megkóstolni a tűzön sült palacsintát; mind-mind örömet és élvezetet nyújtanak, ami a tanulási folyamat része.

A „megérteni” azt jelenti, hogy a természeti környezet lehet az a színtér, ahol a gyerekek megismerhetik az életciklus folyamatainak néhány alapvető szakaszát. Egy elhullott állat megtalálása például sok gondolatot ébreszthet az életről és a halálról, és lehetőséget ad a gyermekeknek, hogy beszéljenek érzéseikről - együttérzés, félelem, undor stb., illetve, hogy megértsék a természet erőinek működését.

A dán pedagógusok úgy vélik, hogy ez a négy tanulási folyamat kulcsfontosságú ahhoz, hogy a gyermek elsajátítsa azokat a készségeket és kompetenciákat, amelyek a teljes emberré váláshoz szükségesek (Williams-Siegedsen, 2017).

2.2.5. Különböző típusú erdei óvodák

Dániában nem egyetlen erdei óvoda típus létezik, mint ahogyan két egyformán működő intézmény sincs. Az egyes szabadtéri óvodák aszerint változnak, hogy hol helyezkednek el - falun, kisvárosban vagy éppen a fővárosban, illetve az ott dolgozó pedagógusok, az odajáró gyermekek és a szüleik is alakítják az intézményt.

Azokat az óvodákat, amelyek erdőben vagy más természeti környezetben találhatók, általában erdei vagy természeti óvodáknak nevezik. Ezen intézmények száma Dániában megközelítőleg 500, melyek a dániai óvodák mintegy 10 százalékát teszik ki. Az ilyen típusú intézményekben egész évben, nap mint nap a természet biztosítja a kinti és benti tevékenységek kiindulópontját. A tevékenységek gyakran a szabadban zajlanak, ilyenkor a gyermekek felfedezik a természetet. Máskor pedig a természetben talált tárgyakat beviszik az óvodába, további megvizsgálás és megbeszélés céljából. A legtöbb ilyen erdei és természeti óvoda viszonylag kicsi, 20-30 gyermekkel és négy-öt pedagógussal működik, de létezik néhány sokkal nagyobb, amelybe több mint 100 gyermek jár.

A szabadtéri óvodák másik gyakori formája, amikor az óvoda távolabb helyezkedik el az erdőtől vagy bármilyen természetes területtől. Ilyenkor az óvodás csoportokat gyakran busszal viszik ki az erdőbe, akár a hét minden napján. Ezeknek a csoportoknak általában állandó vagy félig állandó menedékhelyük van az erdőben.

Azok az óvodák, amelyek városi területeken helyezkednek el, ahol az erdő túl messze van ahhoz, hogy a gyerekeket nap mint nap eljuttassák oda, a városon belül kis parcellákat bérelnek, és ezeket alakítják ki szabadtéri környezetüknek.

A legtöbb átlagos óvodában a csoportok csak a rendelkezésre álló óvodaudvart használják, de még ezekben az intézményekben is a gyerekek évszaktól függetlenül minden nap töltenek időt kint a szabadban (Williams-Siegedsen, 2017).

2.2.6. Néhány dán szabadtéri óvoda

Hogy jobban megértsük a dán szabadtéri óvodák működését, tanulmányoztuk egy-egy ilyen intézmény pedagógiai programját. Kutatásunk részeként több Dániában működő szabadtéri óvodával kezdeményeztünk kapcsolatfelvételt, melyek közül a Bøgely óvoda jelzett vissza számunkra, és küldte el a pedagógiai programját. Ezen felül az intézmények honlapjáról is tájékozódunk. Az alábbiakban három dán szabadlevegős óvodát mutatunk be részletesebben.

Naturbørnehaven Høndruphus

Mint ahogy az 1. kép ábrázolja, az óvoda épülete egy nádfedeles épület az erdőben. Ebben kialakítottak mosdókat, az emeleten egy helyiséget, ahova a gyermekek le tudnak pihenni, ha fáradtnak érzik magukat napközben, illetve egy irodát, ahol az óvoda vezetője dolgozhat. Az épület közelében található egy tűzrakóhely, amelyet a csoportok rendszeresen használnak. A ház közvetlen környezetén túl az erdő terül el, melyet nem választ el kerítés az épülettől. Ehelyett a pedagógusok képzeletbeli határokat adnak a gyerekeknek, amiket ők el is fogadnak. Az épület közelében állatokat is tartanak - a csirkék, kecskék és nyulak gondozásából a gyerekek is kiveszik a részüket.

1. kép Óvoda felülnézete (Forrás: Naturbørnehaven Høndruphus, é.n.)



A ház körüli terület úgy lett kialakítva - főleg természetes alapanyagokból-, hogy a gyermekek szabadon ismerkedhessenek a természet alkotóelemeivel, és saját korlátaikkal. Áshatnak és vízzel játszhatnak, farönkökre mászhatnak és biciklizhetnek. Az épület közelében található egy nagy füves terület hosszú faasztalokkal és padokkal, amelyeket a gyermekek étkezésre és játékokra használnak, a terület közepén pedig egy magas zászlórúd áll, amelyre a gyerekek és a pedagógusok büszkén akasztják ki a Zöld Zászlót. A Zöld Zászló egy nemzetközi díjprogram része, amely az oktatási intézmények környezetvédelem iránti elkötelezettségét ismeri el.

A csoportok az udvari tartózkodáson kívül minden nap 2-3 órát töltenek az erdőben egy pedagógussal. Van, hogy csak bejárják az erdő különböző részeit, hogy észrevegyenek minél több változást, és hogy a természetben legyenek. Máskor valamilyen céllal mennek ki, például barlangászni, vagy gombát gyűjteni. Ezekre az alkalmakra magukkal visznek egy vontatható

kocsit, amiben a szükséges felszerelések vannak - nagyítók, kések, papír és ceruza, illetve ha hosszabb időre mennek, uzsonnás doboz és víz.

Az óvoda hétfőtől péntekig tart nyitva, és a hét minden napján az előre kidolgozott menetrend szerint foglalkoznak a gyerekekkel. Keddenként minden csoport és pedagógus az óvoda körül van, és általában az ebédet a kinti tűz fölött főzik meg. Minden szerdán és csütörtökön a csoportok kint vannak az erdőben korosztály szerinti heterogén csoportokban. A tevékenységek tartalma nagyban függ az évszaktól is: például amikor áfonyaszezon van, a gyerekek és a pedagógusok kimennek az erdőbe, hogy leszedjék a gyümölcsöt, és visszavigyék az óvodába, hogy lekvárt készítsenek belőle (Naturbørnehaven Høndruphus, é.n.).

Bøgely Børnehave

Az óvoda pedagógiai programjából kiderül (Pædagogisk læreplan, 2024), hogy három csoport működik az intézményben, melyben összesen 66 gyermeket fogadnak. A gyerekeket egy közös találkozási pontról minden nap emeletes busz viszi Raadvadba, ahol az óvoda található, majd a nap végén szintén busz szállítja őket vissza. Amikor a gyerekek megérkeznek az óvodába, a pedagógusok rögtön az erdőbe vagy a játszótérre viszik őket, és kedvező időjárás esetén egész nap a szabadban tartózkodnak. Olyankor az összes étkezés is a szabadban valósul meg az otthonról hozott élelemből.

Az óvoda hatalmas udvarral rendelkezik, melyben nagy fák és bokrok találhatók. Ezekre a gyerekek felmászhathatnak, ami által fejlődik a mozgásuk is.

Az intézményben nagy hangsúlyt fektetnek a gyermekek tevékenykedtetésére: együtt vágják fel a gyümölcsöt, szendvicset készítenek és asztalt terítenek. Azonban a gyermekeket nem csak a feladatokba vonják be, hanem a döntésekbe is, például, hogy milyen dalt énekeljenek, vagy hogy az erdő mely területére látogassanak el aznap.

Resen-Rosenbakken Daycare Nord

Az intézmény 1992-ben nyílt meg egy régi cserkészkunyhóban a tenger partján, egy forgalmas város szélén. A bekerítetlen területen a régi cserkészkunyhón kívül egy fatároló és egy kis portafülke található. Az épület közelében egy nagy homokozó, valamint a pedagógusok és szülők által készített faépítmények nyújtanak lehetőséget a gyerekeknek a játékra. Az óvoda körül egyensúlyozó deszkákat, valamint egy tűzrakó helyet padokkal is felépítettek a csoportok számára.

A ház főterében egy nagy hűtőszekrény található, ahol a gyerekek az otthonról hozott ebédjüket tartják uzsonnás dobozaikban. Vannak polcok egy kis akváriummal, amelyben a

gyerekek a természetben gyűjtött kis vízi állatokat és halakat helyezik el, hogy megvizsgálhassák őket és megismerhessék szokásaikat.

Nagy összhang van a szülők és a pedagógusok között - havonta egyszer behívják a szülőket az óvodába egy kávéra, a nagyszülőket pedig éves rendszerességgel látják vendégül. Egy évben egyszer-kétszer, szombaton a pedagógusok és a szülők együtt építenek, javítanak az óvoda területén.

A gyermekek minden nap körülbelül 9.00 órától 11.30-ig vannak a szabadban: az óvoda közvetlen környezetében tartózkodnak, vagy kirándulnak a fjordhoz, a közeli tóhoz vagy a mezőkre. Ebédidő 11.30-kor van, amikor a gyerekek és a pedagógusok együtt étkeznek, havonta egyszer pedig a tűzrakóhelyen főzik meg az ebédet. A délutánt szintén a szabadban, az óvoda körül töltik (Resen-Rosenbakken Daycare Nord, é.n.)

2.2.7. Kutatások a dán szabadtéri óvodákról

Williams-Siegredden dán kutatásokra hivatkozva leírja, hogy a szabadtéri környezetben történő nevelés és az, hogy a gyermekek egész évben naponta a szabadban tartózkodhatnak, előnyös nem csak a fizikai, kognitív, nyelvi, szociális és érzelmi kompetenciák fejlesztésének tekintetében, hanem a gyermekek egészségét is megőrzi.

Tehát a természetben töltött idő a gyermekek egészségére is jótékony hatással van, ugyanis a szabadban való aktív mozgás segíti a létfontosságú izomtónus kialakulását, egyensúlyérzéklet és a mozgáskoordinációt (Fjørtoft, 2004). Illetve az a dán szokás, amely szerint a csecsemők napközben minden nap, egész évben a szabadban alszanak, csökkent a allergia kialakulásának kockázatát.

Arra is fény derült, hogy azok a gyermekek, akik naponta jelentős időt töltenek a szabadban, jobb szociális készségekkel rendelkeznek, ugyanis a szabadban való tartózkodás pozitív hatással van a gyermekek szociális kapcsolataira. Segít a gyerekeknek megtanulni, hogyan kell együtt dolgozni, szabályokat követni és a problémákat megbeszélni, ezáltal fejlődik a konfliktuskezelő képességük.

A szociális kompetenciákon kívül a gyermekek figyelmét is fejleszti a természetben töltött idő, ugyanis a természetes környezet veszélyeire, kihívásaira oda kell figyelniük, illetve a környezet lehetőséget is teremt a tapasztalati úton történő tanulásra, valamint a természet lehetőséget ad a különböző érzékszervi tapasztalatokra, és kísérletezésre, vizsgálódásra motiválja a gyermekeket.

A természetben való aktív tartózkodás elengedhetetlen a megfelelő agyműködéshez is. Azáltal, hogy a gyerekek élményszerűen tapasztalják meg a dolgokat, jobban emlékeznek

azokra később is. Ezen kívül a természetben a gyerekek összetett jelenségekkel találkoznak, melyek megfogalmazásához összetettebb nyelvet használnak és hosszabb mondatokat alkotnak, ezáltal pedig a nyelvi kompetenciáik is fejlődnek.

A valós életből származó tapasztalatok megélése, a szabadban történő kockázatvállalás és kihívások révén a gyerekek megtanulják, hogyan vigyázzanak magukra és egymásra (Williams-Sieghedsen, 2017).

2.2.8. Szabadtéri óvodák Németországban

Németország is nagy múlttal rendelkezik szabadlevegős téren, hiszen ott alakult az első erdei iskola. Kíváncsiak voltunk, hogy ott hogyan működnek a szabadtéri óvodák.

Dániában hamar terjedni kezdett az új, szabadlevegős óvodatípus, melynek híre többek között Németországba is eljutott. Kerstin Jebsen és Petra Jäger német pedagógusok 1993-ban Flensburgban dán mintára megalapították az első német szabadtéri óvodát (Häfner, 2002). Ezt követően Németországban is egyre népszerűbbé vált ez az új típusú óvoda, napjainkban már körülbelül 2000 ilyen típusú intézmény működik országszerte

Hogy betekintést nyerjünk ezen óvodák működésébe, vegyünk példaként a Hamburgban található Waldforscher Schmeidekoppel óvodát. Ez az intézmény a város központi részén helyezkedik el, ezért bárki számára könnyedén megközelíthető tömegközlekedéssel. Az óvoda egy régi kovácsműhely épületében működik, melyet egyik irányból kertek, másik irányból pedig az erdő vesz körül. A pedagógusok minden nap kiviszik a gyermekeket az erdőbe, hetente 2-3 alkalommal pedig egy erdésszel találkoznak, akinek a segítségével az óvodások még mélyebben megismerhetik a körülöttük lévő természetet. A gyerekek az erdőben többek között kidőlt fákra másznak, papírcsónakokat engednek útnak a Kollau folyón, a pedagógusok által épített kötélpályán kapaszkodnak végig, vagy éppen szarvasokat figyelnek meg (Waldkindergarten SDW, é.n.).

2.2.9. Külföldi példák összegzése

Annak érdekében, hogy a lehető legteljesebb képet kapjunk a más országokban működő szabadlevegős óvodákról, igyekeztünk különböző típusú helyeken lévő, eltérően működő intézményeket vizsgálni és bemutatni. Ezek a példák még jobban szemléltetik a fentebb említett Williams-Sieghedsen írásában olvasottakat, miszerint a szabadtéri óvodáknak nem létezik csupán egyetlen típusa, hanem ellenkezőleg, nem létezik két egyforma belőlük.

Összességében tehát elmondhatjuk, hogy a fenti példák fő célkitűzéseikben, hogy a gyermekek sokat tartózkodjanak a természetben egyeznek, de abban, hogy ezt hogyan, milyen

környezetben valósítják meg, eltérések vannak közöttük. Az intézmények pedagógiai programjait tanulmányozva szembetűnő, hogy mindegyikben nagy hangsúlyt fektetnek a szabadban töltött időre, és arra, hogy a gyermekek szoros kapcsolatot alakítsanak ki a természettel. Szervezett tevékenységekről és célzott fejlesztésről azonban szinte egyáltalán nem esik szó ezekben a dokumentumokban.

3. Kutatásunk

3.1. Az online kérdőív ismertetése

Az előző fejezetben betekintést nyerhettünk a dán - és egy esetben a német - szabadtéri óvodák működésébe. Kérdőívünkben kíváncsiak voltunk, hogy ehhez képest Magyarországon hogyan működnek az óvodák a szabadlevegős szokások tekintetében. Előzetesen tájékozódunk arról, hogy jelenleg vannak-e ilyen óvodák. Hamar világossá vált számunkra, hogy az ilyen szemléletű intézmények egyedi nevek alatt működnek, például a váci Csillagfürt Ókoóvoda vagy a Szent Ferenc Tanyaóvoda. Létezik egy-egy ilyen óvoda az országban, de a KSH 2020/2021-es adatai alapján, miszerint több, mint 4500 óvoda működik Magyarországon, ez a szám megdöbbentően alacsony (KSH, 2021). Az információgyűjtés során az tűnt fel, hogy ezek magánóvodaként működnek, amit sok család anyagi helyzetük miatt nem engedhet maguknak. Annak érdekében, hogy mindezekről átfogó képet kapjunk, kérdőívet készítettünk.

Fel szeretnénk mérni, hogy a magyar 3-6 éves korú gyermekek mennyi időt töltenek intézményi keretek között a szabadlevegőn, és milyen tevékenységeket végeznek ez alatt. Kíváncsiak voltunk a magyar óvodapedagógusok attitűdjére és az óvodák udvarainak adottságaira is, hogy kiderüljön számunkra, hazánkban országos szinten el lehet-e terjeszteni a szabadtéri óvodákat.

A kérdőívet a Google Űrlap segítségével készítettük, melynek célcsoportjai óvodapedagógusként dolgozó személyek voltak. A kitöltésre négy hónap állt rendelkezésre, 2024 május végétől, 2024 októberig. Ezt a hosszú időintervallumot az indokolta, hogy a kérdőív kiküldésétől a nyári szünetig nem tudtunk megfelelő számú kitöltést összegyűjteni, ezért a nyár elteltével újból megosztottuk a kérdőívet. Az online űrlap terjesztése értelemszerűen közösségi hálókön valósult meg, így országos szinten tudtuk elérni az óvodákban dolgozó óvodapedagógusokat. A rendelkezésre álló idő alatt 100 óvodapedagógus töltötte ki a kérdőívet, 3 férfi és 97 nő. A kitöltések között akadt olyan válasz egy-egy kérdésnél, melyet nem lehet értékelni, de ezek száma elenyésző volt.

Kérdőívünk 15 zárt (strukturált) és 11 nyílt (nem strukturált) végű kérdésből állt (kérdések ld: 1. sz. melléklet). Kérdőívünkben öt kérdés vonatkozott a kitöltő óvodapedagógus szociális helyzetére, két kérdésben felmértük azt, hogy mennyi ismerettel rendelkeznek a hazánkban még kevésbé ismert szabadtéri óvodákról. Újabb két kérdésben az óvodapedagógusok attitűdjével kapcsolatban gyűjtöttünk információkat, majd rákérdeztünk az óvoda udvarának adottságaira is. Négy kérdésben foglalkoztunk az óvoda szabadtéri szokásaival, és ötben a napirend szabadban történő megvalósításával. Az utolsó hat kérdés a szabadban végzett tevékenységekre irányult, a kérdőív végén pedig a kitöltőknek lehetőségük volt, hogy további gondolataikat megosszák velünk a témával kapcsolatban.

3.2. *A kérdőívvel kapcsolatos hipotéziseink*

A kérdőívünkkel kapcsolatban a dolgozat elején említetteken felül több, kisebb ún. alhipotézist is megfogalmaztunk, melyek a következők:

1. Úgy gondoltuk, hogy a kitöltők többsége már hallott a külföldön elterjedt szabadlevegős óvodákról, és támogatná, hogy hazánkban is elterjedjenek az ilyen típusú intézmények.
2. Feltételeztük, hogy a falun dolgozó pedagógusok jobban támogatják a szabadlevegős intézmények elterjedését, mivel ők könnyebben meg tudnák azt valósítani.
3. Az óvoda szabadtéri szokásaival kapcsolatban azt feltételeztük, hogy a gyermekek melegebb évszakban hetente 12 óra 30 percet (napi 2 óra 30 perc) töltenek a szabadlevegőn, hűvösebb évszakban pedig hetente 7 óra 30 percet (napi 1 óra 30 perc).
4. A szabadtéren végzett napirendi tevékenységekkel kapcsolatban azt feltételeztük, hogy a pedagógusok, ha nem is altatnak a szabadban, a kisebb étkezéseket (tízórai, uzsonna) jó időben az udvaron adják a gyerekeknek, illetve körülbelül 50%-a szemerklő esőben is kiviszi a csoportot a szabadba.
5. A szervezett tevékenységekkel kapcsolatban arra számítottunk, hogy a válaszadók nagy része általában mozgás tevékenységet szokott tartani az óvoda udvarán.

3.3. *A kérdőív válaszainak elemzése*

3.3.1. *Szociális állapotra vonatkozó kérdések kiértékelése*

A kitöltők majdnem fele (47%) kevesebb, mint 12 éve dolgozik óvodapedagógusként, egynegyedük (26%) pedig több mint 30 éve van a pályán. Ez érdekes adat, hiszen általában az óvodapedagógusi szakma kapcsán a pedagógusok kiöregedéséről szoktunk hallani. A fenti

adatokat az indokolhatja, hogy a fiatalabb generáció jobban bevonható egy online kutatásba, valamint, hogy ők nyitottabbak az újításokra, mint az idősebbek.

A válaszadók majdnem fele városi óvodában, 31,7%-a fővárosi óvodában, és mindössze egyötöde (20,8%) dolgozik falusi óvodában. A továbbiakban e csoportok válaszait egyes kérdéseknél külön-külön is elemezni fogjuk.

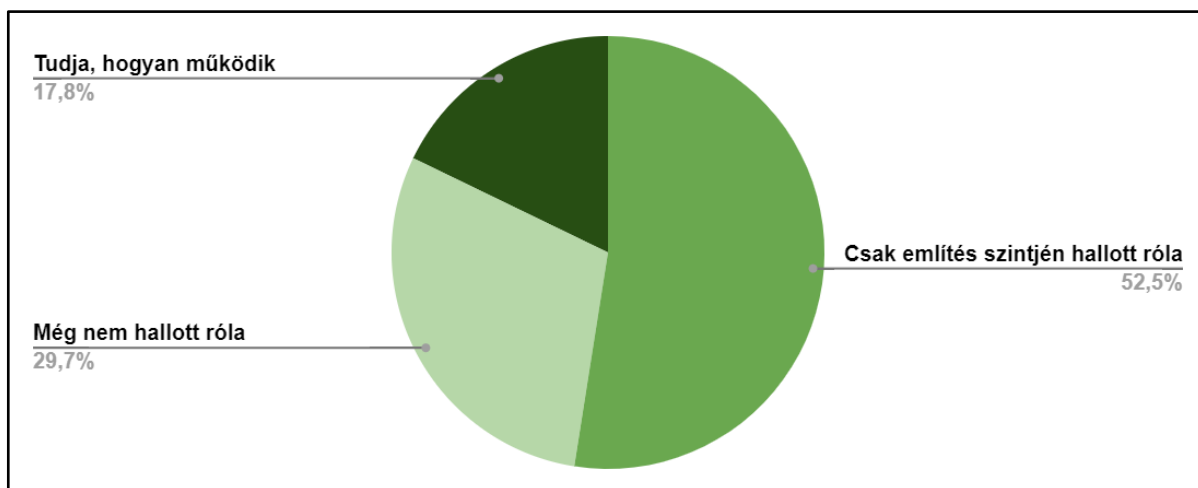
3.3.2. Az óvodapedagógusok háttértudására vonatkozó kérdések kiértékelése

A kitöltő óvodapedagógusok nagy része (70,3%-a), ahogyan az 1. diagram is szemlélteti, már hallott a külföldön nagy népszerűségnek örvendő szabadtéri óvodákról, ezen belül 17,8% azzal is tisztában van, hogyan működnek ezek az intézmények. Ugyanakkor közel a kitöltők harmada még nem is hallott róla. Ez az adat meglepető volt számunkra, hiszen a mai világban már minden információ egyszerűen elérhető, így természetesnek vettük, hogy szinte mindenki hallott már a szabadlevegős óvodákról.

Első számú alhipotézisünkben úgy gondoltuk, hogy a kitöltők többsége már hallott a külföldön elterjedt szabadlevegős óvodákról. A fenti adatok alapján a kitöltők többsége valóban hallott róla, ezáltal ez az alhipotézisünk beigazolódott, bár az is igaz, hogy magasabb számot vártunk.

1. diagram

Óvodapedagógusok háttértudása a szabadlevegős óvodákról (Forrás: saját készítésű diagram)



Részletesebben megnézve a válaszokat, feltűnő, hogy a kitöltők közül a fővárosban dolgozók 31,3%-a, a városiak 17%-a nem hallott még a szabadlevegős óvodákról, míg a falusi óvodapedagógusok körében ennek aránya sokkal magasabb, 52,4%-uk nem hallott róluk. Azt, hogy a falun dolgozók körében a legnagyobb azoknak az aránya, akik még nem hallottak az

ilyen típusú intézményekről, indokolhatja az, hogy náluk kisebb probléma megoldani a szabadlevegőn tartózkodást, ezért kevésbé is keresnek rá megoldást.

A szabadlevegős óvodával kapcsolatban mindenkinek eszébe jutnak szavak. A kitöltők leírták azt a négy-öt szót, amire a megnevezést hallva asszociáltak. Az erősebb immunrendszer, jobb egészség és edzettség 70 alkalommal fordult elő. A természet-közeliségre 43-an asszociáltak, míg ezáltal a gyermekek képességeinek pl. problémamegoldás, kreativitás, fantázia fejlődésére 34 szó vonatkozott. A szabadság is és az élménygyűjtés is 31 alkalommal fordult elő. A szabadlevegős óvoda hallatán 18 személynek a friss levegő, kint megvalósuló alvás, evés és tevékenykedtetés jutott az eszébe. Ugyanennyi kitöltőnek a nyugodt, kiegyensúlyozott légkör. Emellett megjelentek még kisebb arányban az erdőre, játékra, növénytermesztésre, állatokra utaló szavak is.

Eszébe jutott azonban 20 óvodapedagógusnak olyan szó, mely a nehézségeket fejezi ki, mint a hideg, sok öltözködés, sok szervezés, eső, darázs. Ez azonban elenyésző számú negatívum ahhoz képest, mennyi pozitívumra asszociáltak az óvodapedagógusok. Örömmel láttunk, hogy az elutasító, negatív jelzők helyett a kérdéssor pozitív gondolatokat idézett elő a pedagógusokban.

3.3.3. Az óvodapedagógusok attitűdjére vonatkozó kérdések kiértékelése

A falusi óvodákban dolgozó óvodapedagógusok közül mindenki támogatná a szabadtéri óvodák magyarországi elterjedését, és 71,4%-uk dolgozna is ilyen intézményben. A városi óvodákban dolgozók 2,1%-a nem támogatja az ilyen típusú óvodák elterjedését, de 81,1%-a szívesen dolgozna ilyen intézményben. A fővárosi óvodapedagógusok 3,1%-a nem támogatja ezen intézmények elterjedését, de 81,3%-a dolgozna ilyen intézményben.

Második számú alhipotézisünkben azt feltételeztük, hogy a falun dolgozó pedagógusok jobban támogatják a szabadlevegős intézmények elterjedését, mivel ők könnyebben meg tudnák azt valósítani. Az eredményeket összesítve elmondható, hogy az erre vonatkozó alhipotézisünkben megfogalmazottak nem igazolódtak be, mivel nemcsak a falusi óvodákban dolgozókra igaz, hanem a városban és a fővárosban dolgozókra is, hogy nagy érdeklődésnek örvend a szabadlevegős óvoda. A válaszadók nagy része amellett, hogy támogatja a szabadlevegős óvodák elterjedését hazánkban, dolgozna is ilyen intézményben.

Érdekesség, hogy azoknak, akik nem hallottak még a szabadlevegős óvodákról, 96,3%-uk támogatja az ilyen óvodák elterjedését, és 55,5%-uk dolgozna is ilyen intézményben. Valószínűleg szükségét érzik annak, hogy a gyerekek többet legyenek a természetben, és tennének is érte, még ha ennek a konkrét megvalósítási lehetőségével nincsenek is tisztában.

3.3.4. *Az óvodaudvar adottságaira vonatkozó kérdés kiértékelése*

Ennél a kérdésnél a válaszokat településtípusokra bontva, külön értékeltük, mert feltételeztük, hogy jelentős eltérések lehetnek a különböző típusok között.

Falusi óvodaudvarok

A falun dolgozó óvodapedagógusok jelentős része (47,6%) olyan óvodában dolgozik, melynek udvara hatalmas zöld terület bokrokkal és fákkal. Az udvart 28,6%-uk megfelelő méretűnek, de a burkolat minősége vagy egyéb hiányosság miatt nem megfelelőnek jellemezte. Sajnos 23,8%-uk pedig sem az udvar méretét, sem a burkolatát nem találta megfelelőnek.

Városi óvodaudvarok

A városokban dolgozó óvodapedagógusok 55,3%-a olyan óvodában dolgozik, melynek udvara kitűnően megfelel a gyermekek igényeinek: a füves udvar bokrokkal és fákkal, amely alkalmas arra, hogy sok értékes időt töltsenek kint. 23,4%-uk az óvodaudvart mérete vagy burkolata miatt nem megfelelőnek ítélte meg, 21,3%-uk pedig úgy nyilatkozott, hogy az udvar mérete sem megfelelő, és a burkolata műanyag vagy beton. Van olyan óvoda is ahol a gyerekeket csak az épülettől távolabb lévő játszótérre tudják kivinni.

Fővárosi óvodaudvarok

A fővárosban dolgozó óvodapedagógusok 37,5%-a ítélte megfelelőnek az óvodaudvart terület és burkolat szempontjából is. 34,7%-uk olyan óvodában dolgozik, amelynek mérete megfelelő, burkolata viszont erősen kifogásolható és kevés a zöld terület. 25%-uk szerint az udvarnak sem a mérete, sem a burkolata nem megfelelő, illetve itt is van olyan óvoda, ahonnan a gyerekeket kinti játszótérre viszik, amihez gyalogolni kell az óvodától.

Összességében elmondhatjuk, hogy a fővárosi óvodák udvarai vannak a legrosszabb helyzetben, de a városi és falusi óvodák esetében is csak nagyjából a fele rendelkezik megfelelő adottságokkal.

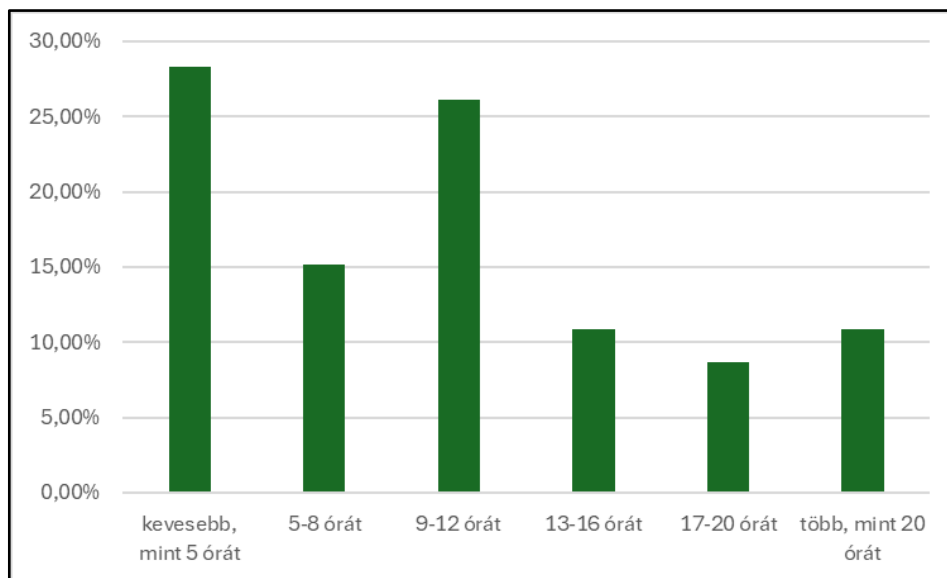
3.3.5. *Az óvoda szabadlevegős szokásaira vonatkozó kérdések kiértékelése*

A kérdőív ezen részében arra voltunk kíváncsiak, hogy a gyerekek naponta hány órát töltenek intézményi keretek között a szabadban. Annak érdekében, hogy erről reális képet kapjunk, a hetente kint töltött órák számát kértük a kitöltésnél, hogy eredményünket ne befolyásolják az óvoda napi menetrendjének esetleges eltérései.

A melegebb évszakban szabadban eltöltött időre vonatkozó adatokat a 2. diagram szemlélteti, mely az összes településtípust magában foglalja.

2. diagram

Szabadban eltöltött idő délelőttönként, melegebb évszakban, hetente (Forrás: saját készítésű diagram)



Az ábráról leolvashatjuk, hogy az óvodák majdnem egyharmada (28%) délelőttönként kevesebb mint 5 órát tölt hetente a szabadban melegebb évszakban. Ez messze elmarad az általunk előzetesen feltételezett számoktól.

Délutánonként melegebb évszakban a gyerekek több, mint fele (57,7%) hetente kevesebb, mint 5 órát tölt a szabadban, ami átlagosan naponta kevesebb, mint 60 percet jelent.

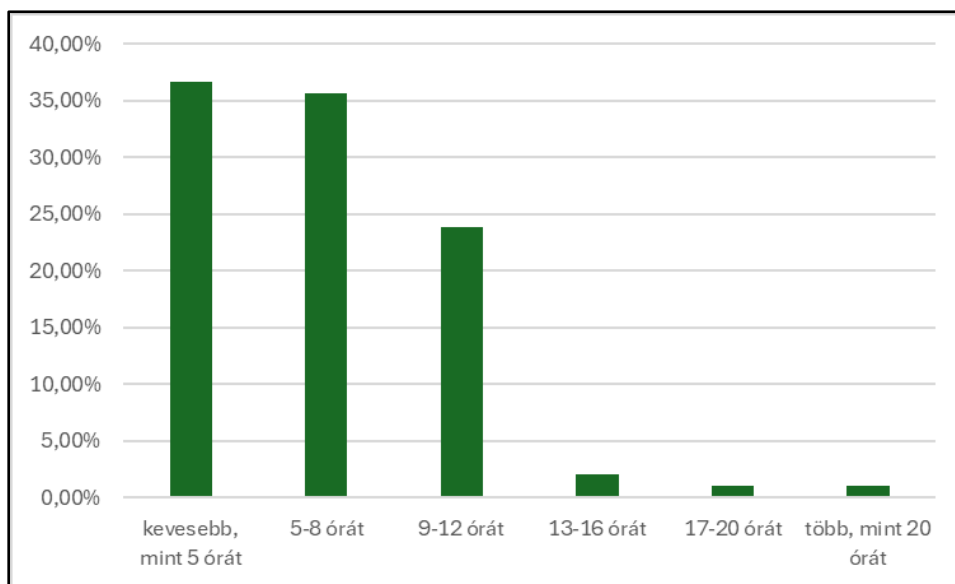
Megdöbbenő adat volt számunkra, hogy a falusi és városi óvodák esetében is az intézmények több mint 36%-ában a gyerekek kevesebb, mint heti 5 órát tartózkodnak délelőttönként a szabadlevegőn. Míg a fővárosi óvodák közül jóval kevesebben (10%) nyilatkoztak úgy, hogy a heti 5 órát sem éri el a gyerekek kint tartózkodása ugyanebben az időben.

Harmadik számú alhipotézisünk első felében az óvoda szabadtéri szokásaival kapcsolatban azt feltételeztük, hogy a gyermekek melegebb évszakban hetente 12 óra 30 percet (napi 2 óra 30 perc) töltenek a szabadlevegőn. A válaszokból kiderült, hogy a gyerekek hetente átlagosan 13 óra 45 percet (nap 2 óra 45 percet) töltenek a szabadban. Ez az adat felülről súrolja az általunk becsült óraszámot, de a szakirodalom által javasolt időtartamot (napi 4-5 óra) sajnos még így sem éri el.

Ahogy az előzetesen is feltételeztük, a szabadban töltött idő jelentősen lecsökken hűvösebb időjárás esetén. Ezt a 3. diagramon is láthatjuk.

3. diagram

Szabadban eltöltött idő délelőttönként, hűvösebb évszakban, hetente (Forrás: saját készítésű diagram)



Azon intézmények aránya, amelyekben a gyerekek heti 8 óránál (napi 96 perc) kevesebbet töltenek délelőttönként a szabadban 72,7%. Ez 28,7%-kal több a melegebb időszakhoz képest. Délutánonként az óvodák 76,1%-ában kevesebb, mint heti 2 órát (nagyjából napi fél óra) töltenek a gyerekek a szabadban. Ez az adat messze elmarad a hipotézisként megfogalmazott aránytól.

Településtípusok szerinti felosztásban az arányok a következőképpen alakulnak: a falusi és városi óvodákban hasonló eredmény született, a gyerekek 72-73%-a kevesebb, mint heti 2 órát tölt délutánonként a szabadban. A fővárosban ez az érték kiugró, 83%. Ezek a számok valószínűleg amiatt alakultak így, mert a reggeli játék, a délelőtti tevékenységek, az étkezések és a délutáni alvás is a csoportszobában zajlanak. A következő fejezetben ezeknek a szokásoknak jártunk utána.

Hármas számú alhipotézisünk második felében az óvoda szabadtéri szokásaival kapcsolatban azt feltételeztük, hogy hűvösebb évszakban hetente 7 óra 30 percet (napi 1 óra 30 perc) töltenek a szabadban a gyerekek. A válaszok eredményét átlagolva pontosan az általunk becsült óraszámot kaptuk eredményül, ezzel ez az alhipotézisünk is beigazolódott.

3.3.6. *A napirend elemeinek óvoda udvaron való megvalósítása*

Szabadlevegőn altatás

A délutáni alvást az óvodapedagógusok mindössze 3,3 %-a szokta kint szervezni. Számukra vannak megfelelő feltételek ehhez, de a többi óvodapedagógus azt nyilatkozta, hogy nem szokás, nincsen megfelelő hely és tárgyi feltételek hiánya is akadályozza ezt, illetve egyesek szerint a szülők nem támogatnák a kint altatást.

Szabadban étkezés

Az óvodapedagógusok 62,6%-a szokott kint is étkeztetni. A válaszokból az derült ki, hogy a melegebb időben költik el az udvaron az étkezést a gyermekek. Azok, akik nemleges választ adtak, az emberi hozzáállást, a tárgyi feltételek hiányát és a rovarokat, port emelték ki, mint akadályozó tényezőket.

Mindhárom településtípuson egyértelműen a tízórai, azaz a gyümölcsevés valósul meg leginkább az udvaron. A fővárosban és a városokban nagyobb számmal fordul elő, hogy kint fogyasztják el reggelijüket, mint falun. Szintén érdekes, hogy a szabadban ebédelés is jellemzőbb a városra, mint falura. Valószínűleg a városi óvodáknak van meg az a tárgyi feltétele, melyek ezt biztosítani tudják: asztalok, padok, esetleg fedett terasz. Lehetséges az is, hogy nekik nagyobb az igényük rá.

Negyedik számú alhipotézisünkben feltételeztük, hogy a kisebb étkezéseket, mint pl. a gyümölcsevést kint valósítják meg jó időben. Várható volt, hogy a kitöltők kis százaléka szervezi kintre az ebédet, de meglepő, hogy alig több, mint a fele az óvodapedagógusoknak szokta az udvaron adni a gyümölcsöt a gyermekeknek. Tapasztalatunk azt igazolja, hogy a kinti tízórai növeli a szabadban töltött órák számát, ami minden szempontból pozitív a gyermekek számára is.

Akadály-e a szemerkélő eső a kintlétben?

A kitöltők 52%-a szemerkélő esőben is kint játszik a gyerekekkel az udvaron. Van óvoda, ahol ilyenkor a fedett terasz alá behúzódnak és ott játszanak. 48% viszont nem szokott esős időben kint tartózkodni. Ennek fő oka, hogy nincs váltó ruhájuk, illetve megfelelő öltözetük a gyermekeknek az óvodában. A negyedik alhipotézisünkben erre vonatkozóan megfogalmazottak beigazolódtak.

3.3.7. A természetben megvalósított tevékenységekre vonatkozó kérdések kiértékelése

A kérdőív ezen részében a kitöltők arról nyilatkoztak, milyen tevékenységeket szoktak alkalmanként kint tartani.

A válaszokból kiderült, hogy az óvodapedagógusok 83%-a szokott mozgás tevékenységet a szabadban tartani, 50%-a különböző jeles napokhoz, ünnepekhez kapcsolódó, 48% pedig külső világ tevékeny megismerése tevékenységet tartani. A válaszadók csupán 23%-a szokott énekes, körjátékos tevékenységet tartani. A vizuális nevelés 11%-kal és a verselés, mesélés 8%-kal zárják a sort. Az óvodapedagógusok előtt valószínűleg kevés olyan minta van, hogyan lehet az udvaron, illetve külső helyszínen teljes értékű és változatos énekekkel, vizuális neveléssel és mesével kapcsolatos tevékenységeket tartani.

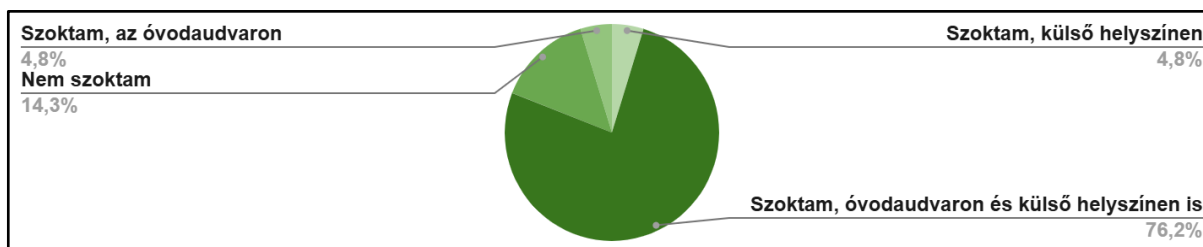
Ötödik számú alhipotézisünk beigazolódott, legnépszerűbb tevékenységtípus a szabadban a mozgásos tevékenység. Ehhez párosul a jeles napi és a külső világ tevékeny megismerése is, melyben a mozgás hasonlóképpen megjelenik egy séta vagy kirándulás során.

Falusi óvodák

Amint a 4. diagram is mutatja a falusi óvodákban dolgozó óvodapedagógusok 85,7%-a szokott a szabadban tevékenységeket tartani, a legnagyobb részük (76,2%) pedig az óvodaudvar és külső helyszínek adta lehetőségeket is kihasználja.

4.diagram

Tevékenykedtetés a szabadban falun (Forrás: saját készítésű diagram)



Azok, akik egyáltalán nem szoktak szabadlevegőn tevékenységet tartani, fő akadályként a munkaerő hiányát, a kollégák hozzáállását, szervezési nehézséget, valamint a szülői nyomást nevezték meg.

A kitöltők több, mint fele (52,9%) heti rendszerességgel, 23,5%-a pedig kéthetente tart az óvodaudvaron tevékenységet. Külső helyszínen a válaszadók 40%-a hetente, 6,7%-a kéthetente, 33,3%-a havonta tart tevékenységet.

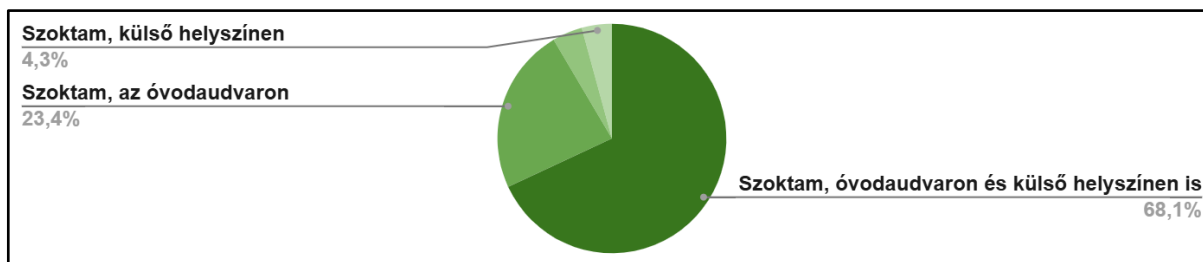
A kérdőív utolsó kérdése az volt, hogy az óvodapedagógus szabadlevegősnek tartja-e az intézményt, ahol dolgozik. A falusi óvodák kitöltőinek 28,6%-a szabadlevegősnek tartja, 38,1%-a inkább igen, 28,6%-a inkább nem, 4,8%-a pedig nem tartja annak.

Városi óvodák

Amint az 5. diagram szemlélteti, a városban dolgozó pedagógusok 68,1%-a óvodaudvaron és külső helyszínen is szokott tevékenységet tartani, de azok közül, akik csak egyik helyszínen szoktak, a többség az udvaron tartja.

5.diagram

Tevékenykedtetés a szabadban városban (Forrás: saját készítésű diagram)



A kitöltők fő nehézségként itt is a pedagógusok alacsony létszámát és a szervezési nehézségeket emelték ki, illetve hogy egyszerre több csoport tartózkodik az udvaron.

A kitöltők 25,6%-a heti rendszerességgel, 39,5%-a havonta, 14%-a pedig még ennél is ritkábban tart az óvodaudvaron tevékenységet. Külső helyszínen a válaszadók 12,5%-a hetente, 40%-a havonta, 42,5%-a ennél is ritkábban tart tevékenységet.

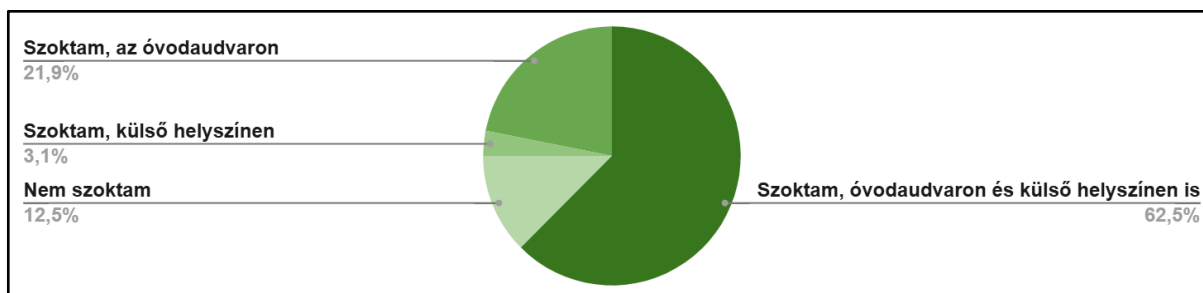
A kérdőív utolsó kérdése az volt, hogy az óvodapedagógus szabadlevegősnek tartja-e az intézményt, ahol dolgozik. A városi óvodák kitöltőinek 14,9%-a szabadlevegősnek tartja, 42,6%-a inkább igen, 29,8%-a inkább nem, 12,8%-a pedig nem tartja annak.

Fővárosi óvodák

Amint a 6. diagramról leolvashatjuk, a fővárosban dolgozó óvodapedagógusok 87,5%-a rendszeresen tart szabadtéren tevékenységet, 62%-a pedig nem csak az udvaron, hanem külső helyszínen is.

6.diagram

Tevékenykedtetés a szabadban fővárosban (Forrás: saját készítésű diagram)



A kitöltők fő nehézségként itt is a pedagógusok alacsony létszámát emelték ki, valamint a nem megfelelő környezetet.

A kitöltők 20%-a naponta, 24,1%-a hetente, 31%-a pedig ritkábban, mint havonta tart az óvodaudvaron tevékenységet. Külső helyszínen a válaszadók 8,3%-a hetente, 33,3%-a havonta, 41,7%-a ennél is ritkábban tart tevékenységet.

A kérdőív utolsó kérdése az volt, hogy az óvodapedagógus szabadlevegősnek tartja-e az intézményt, ahol dolgozik. A fővárosi óvodapedagógusok 12,5%-a szabadlevegősnek tartja, 31,3%-a inkább igen, 40,6%-a inkább nem, 15,6%-a pedig nem tartja annak az óvodát, ahol dolgozik.

Összességében elmondható, hogy országos szinten elterjedt az alkalmankénti szabadlevegős tevékenységek szervezése, azonban ezek többségükben nagyon ritkán fordulnak elő. A rendszeres szabadtéren tartózkodást általában a pedagógusok alacsony létszáma, szervezési nehézségek és a nem megfelelő környezet akadályozzák meg.

A válaszok alapján arra a következtetésre jutottunk, hogy azoknak, akik szabadlevegősnek tartják munkahelyüket, nagyobb részük nem, vagy keveset hallott az ilyen típusú óvodákról. Ezeknek a kitöltőknek a válaszai azonban nem igazolták vissza a szabadlevegős óvodákra jellemző tulajdonságokat.

3.3.8. *Visszajelzések a kérdőívvel kapcsolatban*

Az óvodapedagógusok közül többen kifejezték lelkesedésüket és érdeklődésüket a kutatás témája iránt. Voltak, akiket mélyebben elgondolkodtatott a kérdőív, és bízunk benne, hogy már a kitöltés is némi változást indított el a szemléletükben a szabadban töltött idővel kapcsolatban.

Érkezett arra vonatkozóan hozzászólás, hogy a jövő óvodai nevelésének alakításához jelentősen hozzájárulhat ez a kutatás. Javasolták egy pedagógiai program kidolgozását, melyet egyre több óvoda adaptálhat majd.

3.4. A Magyarországon működő óvodákra vonatkozó előírások

Az előző fejezetben sikerült átfogó képet kapnunk a magyarországi óvodák szokásairól, adottságairól, valamint az óvónők attitűdjéről. Most vizsgáljuk meg a magyar óvodai rendszer hátterét, hogy feltérképezzünk minden olyan tényezőt, amely hatással lehet arra, hogy milyen mértékben lehetséges a szabadtéri nevelés megvalósítása hazánkban.

A Magyarországon működő óvodáknak a szabályszerű működéshez számos előírásnak kötelezően meg kell felelni. Törvény szabja meg - akár csak az épület tekintetében is -, milyen helyiségből mekkorát kell kiépíteni, és annak milyen adottságokkal szükséges rendelkeznie. Ezek egyaránt vonatkoznak az állami, az egyházi és az alapítványi óvodákra.

A KSH adatai alapján 2020/2021-ben állami, önkormányzati óvodából 3835 darab, egyházi és felekezeti óvodából 402 darab, és egyéb fenntartású (alapítványi/ magán/ céges) óvodából 338 darab volt.

Az MSZ 24203-1 nevelési és oktatási épületek tervezési előírásának – a nem gyógypedagógiai vagy konduktív pedagógiai óvodákra vonatkozó részében – a következő helyiségekkel az óvodáknak rendelkezniük kell ahhoz, hogy működhessenek.

Óvodai csoportonként:

- Egy csoportszoba, melynek minimális alapterülete 30 m^2 és $2,0 \text{ m}^2/\text{fő}$, illetve vízvételi lehetőséget kell benne biztosítani.
- Egy gyermeköltöző, melynek minimális alapterülete 15 m^2 .
- Egy gyermekmosdó és WC, melynek minimális alapterülete 15 m^2 , 7 gyermekenként 1 WC-csésze és 4 gyermekenként 1 mosdó.
- Egy vagy kettő óvodai csoportra jutó felnőttmosdó és WC.

Óvodánként:

- Egy gyermekágytároló.
- Egy tornaszoba, melynek minimális alapterülete 60 m^2 , legfeljebb két óvodai csoport esetén nem szükséges, ha a csoportszoba a célnak megfelelő.
- Egy sportszertár, melynek minimális alapterülete 10 m^2 , legfeljebb két óvodai csoport esetén nem feltétlen szükséges.
- Egy játszóudvar, melynek minimális alapterülete 300 m^2 és $10 \text{ m}^2/\text{fő}$. Közterületen is kialakítható, ha biztosítható a kizárólagos óvodai használat.
- Egy többcélú nagyterem.
- Egy logopédiai foglalkoztató, egyéni fejlesztőszoba, óvodapszichológusi helyiség, melynek minimális alapterülete 10 m^2 .

- Egy elkülönítoszoba.
- Egy intézményvezetői iroda.
- Egy óvodatitkári iroda.
- Egy nevelőtestületi szoba, melynek minimális alapterülete 4 m²/csoport.
- Egy/kettő személyzeti öltöző, melynek minimális alapterülete 6 m².
- Egy személyzeti mosdó és zuhanyzó, melynek minimális alapterülete 2 m².
- Egy konyhaegység.
- Egy raktár.
- Egy takarítószer-raktár.
- Egy textilkezelési helyiség.

Ha az óvoda önálló épületként létesül, akkor javasolt, hogy legyen egy fedett terasz, ami részben fix tetővel, részben mozgatható árnyékolóval fedett. Ez a javaslat, ha teljesül az óvodákban, lehetővé tenné, hogy több tevékenység valósuljon meg a szabadban akár esős időben vagy akkor, amikor erősen tűz a nap.

Több olyan fent említett helyiség kialakítását írja elő az 1995. évi XXVIII. törvény a nemzeti szabványosításról, amiket pl. Dánia, Németország, Norvégia óvodáiban nélkülözni tudnak, és a hangsúlyt inkább a gyermekek természetben való tapasztalatszerzésére és az épület egyszerű, praktikus körülményeire fektetik.

A témához kapcsolódó jogszabályok felkutatása során megdöbbentő volt számunkra, hogy - míg a tudomány kimutatta, hogy a gyermekek fejlődését nagy mértékben gátolja, hogy a szükségesnél kevesebb időt töltenek a szabadban mozgással - törvényhozás szintjén nincs szabályozva a kint töltendő idő mennyisége.

3.5. Részösszegzés

A kutatásunk során feldolgozott szakirodalomban olvasottak egyértelműen rámutattak arra, milyen fontos, hogy a gyerekek minél több időt töltsenek a szabadban. A dán szabadlevegős óvodák példáján keresztül megismertük, milyen az, amikor ez intézményi kereteken belül a lehető legnagyobb mértékben megvalósul.

Ezen óvodák működését követendő példának tartjuk a szabadlevegőn eltöltött idő szempontjából. Azonban azokat a kötött tevékenységeket, amelyek célzottan a gyerekek képesség- és készségfejlesztésére irányulnak (melyekre a magyar nevelés - így az ONOAP is - nagy hangsúlyt fektet), hiányoljuk ebből a rendszerből.

A kérdőívből világossá vált számunkra, hogy a magyar óvodások a dánokkal ellentétben közel sem töltenek elegendő időt a szabadlevegőn, viszont szintén a dán példákkal ellentétben hazánkban nagyon hangsúlyos az óvodákban a szervezett tevékenykedtetés, a nevelés és a célzott fejlesztés.

Eddigi kutatási tapasztalatainkat összegezve tehát az a meglátásunk, hogy önmagában sem a dán, sem a magyar óvodai rendszer nem illeszkedik teljes mértékben a gyerekek igényeihez és fejlesztéséhez. Mindkettőben vannak viszont olyan tényezők, amelyek a szerintünk ideálisak és a szabadlevegős óvodák működéséhez elengedhetetlenek. Így - az eddigi munkánk alapján - azt a konklúziót fogalmaztuk meg, hogy a megfelelő gyakorlat az lenne, ha a Magyarországon az ONOAP által előírt tevékenységeket az óvodapedagógusok az óvoda épületén kívül, lehetőségeikhez mérten az óvodaudvaron, vagy természetközeli helyen, a szabadban valósítanák meg.

Kutatásunk gyakorlati részeként ezt valósítottuk meg, melyet a következő fejezetben részletesen bemutatunk.

3.6. A terepkutatás bemutatása – óvodai tevékenységek a szabadban

Kutatásunk során két óvoda 76 kis-, középső- és nagycsoportos gyermekét vontunk be a vizsgálatba és mind a hat tevékenységi területet (1. mozgás; 2. rajzolás, festés, mintázás, kézimunka; 3. verselés, mesélés; 4. ének, zene, énekes játék, gyermektánc; 5. a külső világ tevékeny megismerése-környezeti tartalommal és 6. a külső világ tevékeny megismerése-matematikai tartalommal) környezeti tartalommal átszöve valósítottuk meg a szabadban. Ezzel az volt a célunk, hogy bebizonyítsuk, bármilyen tevékenységtípus kivihető a természetbe.

A tevékenységek témáját minden esetben az adott óvodai csoport éves programjához és az óvónő kéréséhez igazodva dolgoztuk ki.

Kutatásunk ezen szakasza két óvodában zajlott:

1. a martonvásári Brunszvik Teréz óvodában, amely egy önkormányzati óvoda,
2. valamint a váci Csillagfürt Ökovodában, amely egy olyan magánóvoda, ahol a gyermekek nagyon sok időt töltenek a szabadlevegőn.

Választásunk azért esett erre a két óvodára, mert az ország különböző pontjain helyezkednek el, illetve a váci óvodában lehetőségünk volt a szabadlevegős szemléletmód közelebbi megismerésére, Martonvásáron pedig tapasztalatot szerettünk volna gyűjteni arról, hogy megvalósítható-e a kinti tevékenységek tartása egy átlagos óvodában.

Mindkét esetben első lépésként részletesen egyeztettünk az óvónőkkal, majd megvizsgáltuk az óvodát a kutatásunk szempontjából fontos adottságai és a csoport szokásai alapján. Több alkalommal hospitáltunk náluk, melynek során betekintést nyerhettünk a csoportok mindennapjaiba. Megfigyeltük a csoport összetételét, a kohéziót, a gyermekek kooperációs képességeit, valamint a csoport dinamikáját. Ennek megfelelően állítottuk össze számukra a tevékenységek tervezeteit.

A tevékenységek megtartása előtt felállítottuk alhipotéziseinket.

1. Feltételeztük, hogy a gyerekekre motiváló hatással lesz a természeti környezet. Sokkal nagyobb lelkesedéssel fogják magukat belevetni a feladatokba, mint a megszokott csoportszobai környezetben tennék, illetve a figyelmüket is könnyebb lesz fenntartani.
2. Úgy gondoltuk, hogy éppen a sok újdonság, és a természet közelségének köszönhető szabadságérzet miatt nehezebb lesz a szabályokat betartatni a gyerekekkel, mint a csoportszobában.

Annak érdekében, hogy megtudjuk, a hipotéziseink beigazolódtak-e, a tevékenységeket követően megkértük a csoportvezető óvónőket, reflektáljanak a tevékenységeinkre a 2. sz. melléklet kérdései alapján. Ők a természetben tartott tevékenységek alatt végig jelen voltak, és megfigyelték a gyerekeket (a csoportszobában pedig nap mint nap vezetnek tevékenységeket). Kérésünkre összehasonlították a csoport általános viselkedését – amit egy-egy szokásos, csoportszobai környezetben zajló tevékenység alkalmával szoktak tanúsítani – a szabadlevegőn általunk tartott tevékenység alatt látottakkal.

A következő fejezetben a szabadban tartott foglalkozásokat mutatjuk be.

A martonvásári Brunszvik Teréz Óvoda Süni csoportjának bemutatása

Elsőként a martonvásári Brunszvik Teréz Óvodában kezdtük meg munkák gyakorlati részét. Az óvónőkkal való kapcsolatfelvétel és részletes egyeztetés után a Süni csoporttal ismerkedtünk meg először. A nagycsoportba 27 gyermek jár, öt és hatévesek, ebből 16 lány és 11 fiú. Egy gyermeket érint ADHD, kettő pedig BTMN-es.

Az óvodaudvar mérete nagy, több részből áll, amelyek mind használhatók. Főként zöld a környezet, bokrokkal, fákkal, dombokkal rendelkező füves terület. Kiegészítik ezt még hinták, csúszdák, homokozók. Emellett lehetőségük van a gyermekeknek a kiépített KRESZ pályán futóbiciklizésre és kismotorozásra. Része az udvarnak tanpálya, focipálya, illatösvény és magaságyságok, melyet a gyermekekkel együtt ültetnek be és gondoznak.

A Süni csoport óvónői minden tevékenységtípust szoktak tartani a szabadban, főként az udvaron, de néha a közeli parkban is. Szemerkélő esőben a gyermekeket megfelelő öltözetben

ki szokták vinni az udvarra játszani. Az udvaron való étkezést illetően tavasszal és ősszel a gyümölcssevést, azaz a tízórait, nyáron - amikor lehetőség van rá - szinte minden étkezést a teraszon tartanak.

3.6.1. Mozgás tevékenység

A reggelit a gyerekek a megszokott módon a csoportszobában fogyasztották el, ezután indultunk a parkba. A gondozási feladatok során megvalósult a gyerekek önállóságra nevelése azzal, hogy mindenkinek magának kellett a kulacsát, valamint esőkabátját a kis hátizsákjába készítenie. Ezután felhívtuk a figyelmüket a kullancsok és szúnyogok elleni védekezés fontosságára, illetve a naptej használat szükségességére. Aki igényelte, annak segítséget is nyújtottunk a védekezésben.

Elsőként mozgástevékenységet tartottunk a nagycsoportosoknak, melyben nagy hangsúlyt fektettünk az egyensúlyfejlesztésre, talpizom erősítő prevenciók gyakorlatokra, valamint a térérzékelés és térbeli tájékozódás fejlesztésére, aminek részletes terve a 3. sz. mellékletben olvasható. Miután az egész csoport elkészült, és felsorakozott kettes sorba, elindultunk a közeli parkba. Utunk során a gyerekekkel gyakoroltuk a biztonságos gyalogos közlekedés szabályait. Amikor kiértünk a helyszínre, ismertettük a csoporttal a szabályokat, kijelöltük a területet, hogy melyik fák vonaláig szabad elmenniük, valamint felhívtuk a figyelmüket a természet értékeire, hogy a fák és egyéb növények sértetlenül maradjanak. A szabályok ismertetése után kezdetét vette a mozgás tevékenység - környezeti tartalommal átszőve.

A tevékenységet járógyakorlattal kezdtük, melynek során a gyerekeknek egyenletesen kellett körbejárniuk, majd tapsra különböző feladatokat végrehajtaniuk. Ezt egy futójáték követte, melyet Négy fa játéknak nevezünk el. Kiválasztottunk a parkban négy fajta fát (közönséges mogyoró, közönséges lucfenyő, nyugati osterfa és kanadai juhar), melyeket először a természettudományos ismeretszerzés legegyszerűbb, de talán legfontosabb módszerével, a megfigyeléssel ismertettünk meg. Szemügyre vettük a fák törzsét, leveleinek formáját, nagyságát illetve a növények magasságát, majd beazonosítottuk őket. Ezt követően a gyerekeknek olyan fához kellett szaladniuk, és megérinteniük, amelyiknek a nevét hangosan kiáltottuk (2. kép). A gyakorlat során a gyerekek a taktilis érzékelés révén szerezhettek mélyebb ismereteket a fák tulajdonságairól, illetve a szabálytudatuk is fejlődött azáltal, hogy még a nagy futás és játék hevében sem hagyhatták el a kijelölt területet.

2. kép

Gyermekek a “négy fa” nevezetű futójáték közben (Forrás: saját készítésű fénykép)



Ezután a gyerekek és mi is levettük a cipőinket, zoknijainkat, hogy a talpizom erősítő prevenciós gyakorlatokat hatékonyan tudjuk végezni, valamint, hogy ezáltal még jobban megérezzük a természet közelségét, és jobban kapcsolódni tudjunk hozzá. A gyerekek ezt eleinte idegenkedve fogadták, de ahogy egyre több ideje mászkáltak mezítláb a fűben, lassan hozzászoktak. Ez után következett a gimnasztika, melyben láb-, törzs-, kar-, has- és hátizom erősítő, valamint hát- és hasizom nyújtó gyakorlatok kaptak helyet. A hasizom-erősítő gyakorlatot a fűben ülve, hátsó alkar támasszal, lábunkkal biciklizést imitálva végeztük, utalva a kerékpározás előnyeire, ezáltal is a fenntartható közlekedési formákra nevelve a gyerekeket.

A gimnasztikát követően, amíg mi elhelyeztük a készségfejlesztő sorhoz szükséges eszközöket a megfelelő helyekre, a gyerekek elfogyasztották a gyümölcsöt, amelyet az óvodából vittünk ki a parkba. A gyerekeknek nagy örömet szerzett, hogy a csoportszobában elfogyasztott tízóráival szemben itt a cseresznye magokat kiköphették a bokrok tövébe (mivel úgyis lebomlik, komposztálódik - ezáltal a környezeti nevelés e területét is érintettük).

Az étkezés után a gyerekeket két csoportra bontottuk, hogy a készségfejlesztő pályát két különböző pontról tudják elkezdeni. A magyarázattal kísért bemutatás után a két csoport végighaladt a készségfejlesztő soron, amelynek részei voltak:

- karikákkal kijelölt ugróiskola;
- bóják, melyek a szlalom futáshoz adtak támpontot;

- egy taktilis érzékelést fejlesztő szőnyeg, amelyen a gyerekeknek egyesével kellett végigsétálniuk;
- egy hosszú kötél a földre helyezve, melyen a gyerekeknek oldalsó középtartásban, egyensúlyozó járással kellett áthaladniuk; (3. kép)
- valamint babzsákok.

Ezek a babzsákok különböző állatok sziluettjét ábrázolták, és a gyermekeknek a két bója között annak az állatnak a járását kellett utánozni, amelyik állatot az éppen kihelyezett babzsák ábrázolt.

3. kép

Gyerekek a készségfejlesztő pálya egyensúlyfejlesztő szakaszán (Forrás: saját készítésű fénykép)



A készségfejlesztő sor után a gyerekeknek még egy futójátékban volt részük, amivel a madarak táplálkozását ismerhették meg játékos formában. Kezdeként négy csoportra osztottuk őket, és minden csoport kapott egy-egy különböző színű karikát, melyek a madárfészkeket jelképezték. Egy nagy területen szétszórunk a sárga, zöld, kék és rózsaszín színben pompázó szalagokat - ezek voltak a hernyók. A gyerekeknek tapsra kellett elindulniuk, és a következő tapsig egyesével gyűjtögethették és hordhatták a fészekbe az azonos színű szalagokat. A végén minden csapat összeszámolta, hogy hány hernyót gyűjtött, majd megállapítottuk, hogy melyik

fészekben hány hernyó gyűlt össze. Így a tevékenységben matematikai tartalomként megjelent a halmazalkotás, a számlálás és a relációk is.

A játék után a levezetés következett, amelyben hát- és karizom nyújtó gyakorlatok kaptak helyet. A feladatot guggolásból kezdtük, majd virágok növekedését imitáltuk körbejárás közben. Ezáltal is fontos környezeti tartalmakat adtunk át a gyerekeknek, melyeket a folyamatot követő nagy mozdulatok által könnyedén át tudtak élni, és meg tudtak jegyezni.

A tevékenység végeztével a gyerekek visszavehették a cipőiket, majd kettesével sorakozva visszasétáltunk az óvodába, ezután az ebédet már a óvoda szokása szerint megszokott módon, a csoportszobában fogyasztották el.

Önreflexió

A tevékenység alatt jól tudtunk alkalmazkodni a megváltozott körülményekhez, valamint a csoport dinamikájához is. Mivel a parkban nagy volt a tér, a csoportot nehezebb volt koordinálni, illetve ugyanezen okból kifolyólag több időbe telt egy-egy új tevékenység előkészítése.

A sajátos nevelési igényű gyermekek képességeit is figyelembe véve terveztük a tevékenységet, és a lebonyolítás során is szem előtt tartottuk szükségleteiket, így a differenciálás az ő esetükben is megvalósult a 3. sz. mellékletben leírtak szerint. A tevékenység végül kicsivel hosszabb időt vett igénybe, mint eredetileg terveztük, mivel a gyerekek annyira motiváltak voltak, hogy egy-egy tevékenységet addig folytathattak, ameddig igényt tartottak rá. A gondozási feladatokat, valamint a közlekedést gördülékenyen tudtuk lebonyolítani. Nagy könnyebbséget jelentett számunkra, hogy mire a tevékenységek megtartására került sor, már kölcsönösen megismertük egymást a gyerekekkel, így már szótfogadtak nekünk, aminek köszönhetően fegyelmezés miatt nem kellett sokszor megszakítani a tevékenységet.

A gyerekeket példamutatásunkon keresztül is neveltük. Ilyen eset volt például, amikor a tevékenység elején kértük a csoporttól, hogy vegyék le a cipőjüket és zoknijukat. Többen közülük ezt vonakodva fogadták, ám amikor látták, hogy mi is mezítláb vagyunk, ők is követték mintánkat. Meglepő volt számunkra, hogy sok gyerek kezdetben nem szívesen érintkezett a talajjal, fűvel, ami azt bizonyítja, nem szoktak mezítláb szaladgálni a természetben. A mozgás közben volt arra is példa, hogy néhányan vissza szerették volna venni a cipőjüket. Ilyenkor az ő meggyőzésükben szintén a saját példánk segített, ugyanis mi is végig mezítláb tartottuk a tevékenységet. Örömmel láttuk, hogy a mozgás végére már minden gyerek komfortosan lépdelt, szaladgált, ugrált a fűben. Ezáltal úgy gondoljuk, hogy a legfontosabb célunk felé - hogy a gyermekeket közelebb vezessük a természethez - nagy lépést tettünk.

3.6.2. *Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka tevékenység*

A tevékenységet szintén a Süni csoportosoknak (nagy csoport), a parkban tartottuk meg. A tevékenység fő céljai közé tartozott az érzelmi kapcsolat kialakítása a gyerekek és a természet között a taktilis érzékelés révén, a türelemre, várakozásra való nevelés, valamint a környezeti tudás elsajátítása valós tapasztalatokon keresztül (tervezet ld: 4. sz. melléklet). Mivel az időjárás ezt lehetővé tette, ahogyan az előző tevékenységet, úgy ezt is végig mezítláb végeztük.

A feladat során a gyerekeknek a papíron satírozás eredményeképpen kirajzolódó faleveleket kellett felismerniük. Az eszközöket már a tevékenység előtt előkészítettük, gondosan ügyelve arra, hogy a gyerekek ne láthassák azokat. A csoport létszámának megfelelő számú rajztáblát készítettünk elő, melyeken egy-egy fehér fénymásoló papírt helyezünk el. A kettő közé különböző fák leveleit rejtettük, gondosan ügyelve arra, hogy ne látszódjon ki. Ezeken kívül különböző színű színesceruzákat is kitettünk, amik hamar felkeltették a gyermekek érdeklődését, így kíváncsian gyülekeztek körülöttünk.

Előző nap a gyerekek megtanulták felismerni a park fái közül a közönséges mogorót, közönséges lucfenyőt, nyugati ostorfát és a kanadai juhart. Kezdeként az ezekről a fákról szerzett ismereteket elevenítettük fel. A gyerekeket rávezető kérdésekkel segítettük a visszaemlékezésben, valamint biztattuk őket, hogy emlékeiket, gondolataikat fejték ki, egész mondatokban fogalmazták meg. Ezáltal nem csak memóriájukat fejlesztettük, hanem összefüggő, kifejező beszédre, valamint logikus gondolkodásra is készítettük őket.

A fák alatt, egy árnyékos helyre ültettük le a gyermekeket, és miután felhívtuk a figyelmüket az esetleges balesetveszélyekre, és a ceruza rendeltetésszerű használatának fontosságára, mindegyiküknek a kezébe adtunk egy táblát rajta a papírral. A satírozás új technika volt a csoport számára, ezért először bemutattuk, hogyan kell végezni, majd akinek ez nehézséget jelentett, annak segítettünk. (4. kép)

4. kép

Falevelek átsatírozása (Forrás: saját készítésű fénykép)



A satírozás eredményeképpen kirajzolódtak a papírokon a falevelek körvonalai és erezetei. Ezt követően arra kértük a gyerekeket, hogy anélkül, hogy a papír alá néznének, próbálják meg beazonosítani, hogy milyen fa levelének a körvonalait látják. Ennél a kérdésnél is megvalósult a differenciálás, ugyanis aki nem tudta kitalálni, annak lehetőséget adtunk, hogy odamenjen a fákhoz, és megnézze a leveleiket. Aki pedig még így sem boldogult a feladattal, kivehette a falevelet a papírlap alól, és így határozhatta meg a fát. A legtöbben azonban felismerték az átsatírozott kép alapján. A gyerekeknek lehetőséget adtunk arra, hogy igény esetén egymás után többször is elvégezzék a feladatot.

Amikor mindenki elkészült, egy rövid játék keretében még egyszer átismételtük a fák neveit és tulajdonságait. Az azonos fához tartozó levelet satírozó gyerekeknek kis csoportokat kellett alkotniuk, majd amelyik fa nevét mondtuk, annak a csoportnak kellett egy nagyot kiáltania. A kiáltás után felmutatták a lapjukat és röviden jellemezték a fa levelét. Ezt követően a munkákat összegyűjtöttük, majd elhelyeztük jól láthatóan, annak érdekében, hogy a gyerekek egymás alkotását is láthassák, és ezáltal is növekedni tudjon az esztétikai érzékük, valamint a véleményalkotási készségük is. Mivel a feladat időigényes volt, tehát nem rajzolódott ki azonnal a levél a papíron, kiválóan fejlesztette a gyermekek türelmét és kitartását. Miután mindenki, aki szeretne volna, megcsodálta az elkészült, kihelyezett alkotásokat, a gyerekeket is bevonva a folyamatba, összerendeztük és a kosárba tettük a már nem használt eszközöket. A feladat végeztével felkínáltuk a csoport számára a szabad játék lehetőségét a parkban, mellyel örömmel éltek is.

Önreflexió

Mivel a csoportnak ezt megelőzően már tartottunk tevékenységet hasonló környezetben, és a gyerekekkel már korábban kölcsönösen megismertük egymást, így tudtuk, mire számíthatunk a tevékenység során. A szervezési és gondozási feladatokat gördülékenyen tudtuk lebonyolítani, a gyerekek hallgattak ránk, elfogadtak minket, ezért nem kellett sok időt fegyelmezéssel töltenünk. A csoport dinamikájához megfelelően tudunk alkalmazkodni, a gyerekek szükségleteit figyelembe véve alakítottuk a tevékenység menetét, illetve engedjük nekik a feladat ismétlését. A differenciálást meg tudtuk valósítani képességek és szükségletek terén, így a csoport minden tagja részt tudott venni a tevékenységben és sikerélménnyel gazdagodhatott.

Óvónő reflexiója

A Süni csoport óvónőjével beszélgettünk az általunk meghatározott szempontok alapján a két tevékenység megtartása után (szempontok ld: 2. sz. melléklet). Az óvodapedagógus a csoport motiváltságának változásával kapcsolatban kifejtette, hogy a gyerekek a szabadlevegőn végzett tevékenység alatt magasabb motivációs szintet mutattak, mint a csoportszobában szoktak. A csoport aktivitásáról az mondta el, hogy meglátása szerint a gyerekek aktivitása változott, mégpedig jelentősen aktívabbak voltak kint a parkban, mint ami bent az óvodában megfigyelhető. A gyermekek feladattartásában nem látott különbséget a szabadterén és a csoportszobában végzett tevékenységek között. Úgy vette észre, hogy a gyerekek teljes mértékig nyitottak voltak új ismeretek elsajátítására, ami annak is volt köszönhető, hogy élményszerűen tanulhattak. Elmondta, hogy a gyerekek igyekeztek legjobb tudásuk szerint teljesíteni a feladatokat, ami a többségüknek sikerült is. Végül azt, hogy a feladatokat sokszínűnek és korosztálynak megfelelőnek találta. Összességében azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a szabadban tartott tevékenység pozitívan hatott a gyerekekre, a természet közelsége megkönnyítette számukra az új ismeretek befogadását.

Brunszvik Teréz Óvoda Nyuszi csoportjának bemutatása

A következő szabadtéri tevékenységeket a Brunszvik Teréz Óvoda Nyuszi csoportjában tartottunk. Ez a csoport egy ismétlő nagycsoport, hat és hét éves korosztály. A csoport 28 főből áll, ebből 11 lány és 17 fiúgyermek. Több tehetséges gyermek is van a csoportban, akik tehetségműhely tagok. Ezen felül egy gyermek ADHD-s, három gyermek SNI-s, öt gyermek BTMN-es. Egy gyermek van, aki hátrányos helyzetű és egy, aki védelembe vett gyermek.

A jó időt mindig kihasználják a kintlétre, nagyon szeretnek az udvaron játszani a

gyermek, így sok időt töltenek kint a melegebb évszakokban. Szemerkélő esőben a gondozók megfelelő öltözetben kiviszik a gyermekeket az udvarra. Jó időben, (nyáron mindig) a teraszon fogyasztják a reggelit és az uzsonnát is.

Az óvónők főként mozgásos és énekes tevékenységeket szoktak tartani az udvaron. Tavasszal és ősszel a közeli Brunsvík Parkban külső világ tevékeny megismerése tevékenységet is tartanak a gyermekeknek, ami nagy élmény számukra.

3.6.3. *Verselés, mesélés tevékenység*

Milyen szerepet tölt be a gyermekek életében a mese? Döbrentei Ildikó (2024) szerint a kisgyermekkorban rendszeres mesehallgatás életünk védőpajza.

A nyuszi csoportosokkal elsőként az óvodaudvaron való mesehallgatást valósítottuk meg. A mese megválasztásakor figyelembe vettük a nagycsoportosok érettségét, a bennük felmerülő kérdések témáját. Egy év múlva iskolába fognak járni, kíváncsian várják az új élethelyzetet és szeretnék többet tudni róla. Egy sokak által kedvelt mesét választottunk, a Nemzet Művésze címmel kitüntetett Csukás István Pom Pom meséjét (2017). Ezen belül Az Egylábú Esernyőmadár című művét.

A tevékenység a délelőtti második felében zajlott, első felében kicsit borús időben a füves, fás nagyudvaron játszottak a gyerekek egymással. Fontos számunkra, hogy kutatásunk gyakorlati részének megvalósítása során a gyermekek a lehető leghosszabban élvezhessék a természet nyújtotta lehetőségeket. Nem véletlen, hogy erre kimagaslóan nagy hangsúlyt fektetünk, mivel a gyermekekre és a pedagógusokra egyaránt pozitív hatással van.

Érdekes szem előtt tartani, hogy az ADHD kezelésére alternatív módszer a friss levegőn való tartózkodás. A szabadban az agyba több oxigén jut, mintha a csoportszobában lennének az alkalmanként nyitott ablak mellett. Emellett a figyelem fenntartásában és a hiperaktivitás csökkentésében is segít a kintlét (Selikowitz, 2009).

Az óvodaudvar egyik fedett teraszán helyeztük el körbe a székeket, amint azt a 5. kép ábrázolja, hogy a gyerekek jól lássanak minket is és egymást is. A mozgás után figyeltünk arra, hogy az időjárásnak megfelelő öltözet legyen rajtuk. Itt az esőruha nem volt szükséges, a terület fedettsége miatt.

5. kép

Mesélés a teraszon szemerkélő esőben (Forrás: saját készítésű fénykép)



Motivációként a mesélés előtt egy kincses ládát helyeztünk el velük szemben, amit érdeklődéssel figyeltek, próbálták kitalálni mi lehet benne. A benne lévő mesekönyvnek is és a nassolni valónak is nagyon örültek. A mesehallgatás közben járt a levegő, halkan szemerkélt az eső, a gyerekek az udvarra, fákra láttak rá. A légkör nyugodt volt, amihez hozzájárult a természetes fény és a madarak csicsorgása. Ezek mind olyan tényezők, amelyeket az épület falain túl meg lehet találni és különösebb beavatkozások, eszközök nélkül is nyugtatják, érzékenyítik, fejlesztik a gyermekek idegrendszerét.

Az időjárás a mesében megjelenő időjárással azonos volt, így sejthetjük, hogy ez könnyebbé tette a gyermekek történetbe való belehelyezkedését. Hozzájárult még ehhez, hogy az udvaron nem terelte el más játék vagy eszköz a figyelmüket, mint azt a csoportszobai tevékenység során többször tapasztaltuk.

Ahogy az ONOAP meghatározza: “A mese a gyermek érzelmi, értelmi, erkölcsi fejlődésének és fejlesztésének egyik legfőbb segítője.”(1. melléklet a 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelethez)

Uzsálné dr. Pécsi Rita (2024) szerint a jobb agyféltekével fogjuk fel a mesét, mely többek között a művészetek értékeléséért és a kreativitásért is felel. A bal agyfélteke részben a racionális, logikus gondolkodásért felelős. Nagyon fontosnak tartja emiatt, hogy a meséből direkt módon tanulságot ne vonjunk le, következtetéseket, erkölcsi tanulságot se fogalmazzunk meg, mert akkor a bal agyfélteke szerepe lesz dominánsabb. Ennek következtében a mese

gyümölcsei, a lelki töltet, az emocionális impulzusok vesznek el. Gévai Csilla, a Csukás Meserádió főszerkesztője (2024) a hangzó mesének tulajdonít kimagaslóan fontos szerepet, mivel a hallott anyag nagyban segíti a gyermek fantáziájának fejlődését. Dr. Antalfai Márta (2024) a témához kapcsolódóan fogalmazza meg, hogy a kisgyermek az intrauterin fejlődés során először csak a hanggal találkozik, majd mikor világra jön, találkozik a képpel.

Ezzel a háttértudással és lelkülettel mondtunk mesét a friss levegőn a gyermekeknek.

Önreflexió

A gyermekek belső érzelmi világára ható meséről tudományosan bizonyított tények tudatában terveztük projektünk ezen szakaszát. Az összegyűjtött információk és az elmúlt évek tapasztalatainak megfelelő alkalmazásával tartottuk a mese tevékenységet.

Mese tevékenységünk során a fent említettekre alapozva a meséhez nem társítottunk képi világot, hanem a hangzó mese elképzelését a gyerekekre bíztuk. Ezáltal szerettük volna elérni a belső képi világuk gazdagítását, színesítését.

A mesélés folyamatában a hang nem egysíkú, monoton, hanem a különböző érzelmeket más-más hanggal érzékeltettük (tervezet ld: 5. sz. melléklet). Így segítve a gyermekeket a mesébe való érzelmi bevonódásban és tartalmának megértésében.

Eredeti tervünk szerint a gyalog megközelíthető agroverzumban tartottuk volna a tevékenységet. Ez nem tudott megvalósulni, mert több gyermeknek hiányos volt az öltözete, nem volt megfelelő az esős időjáráshoz. Ilyen időben elengedhetetlen a gumicsizma, esőnadrág, esőkabát használata. Az óvónők elmondása, és saját tapasztalataink alapján több óvodai csoportban vannak olyan gyermekek, akiket a szüleik az időjárásnak nem megfelelő öltözékben visznek óvodába, ezzel akadályozva az egész csoport szabadtéri tevékenységét.

Ezért a tevékenységünket az óvoda udvarán lévő fedett terasz alatt tudtuk megvalósítani. A mesélés közben csendesesen esett az eső, de a tevékenység végére elállt, és az udvaron játszhatták ki érzéseiket a gyerekek, melyeket a mese felhozott bennük.

A csoporttal való foglalkozás számukra és számunkra is pozitív volt, mindenki megtalálta a tevékenységnek azt az aspektusát, amely szociális és mentális épülésére szolgált. Felszabadító volt a természetben lenni, és annak viszontagságaira közösen megoldást találni.

3.6.4. Ének, zene, énekes játék, gyermektánc tevékenység

Kutatásunk következő tevékenysége az ének-zene volt, melyet szintén a Nyuszi csoportosoknak tartottunk.

A tevékenységet ennél a csoportnál is a közeli parkba terveztük, de az esős idő és a gyerekek hiányos öltözéke miatt végül az óvodaudvaron tartottuk meg, amely különösen környezetbarát módon van kialakítva. Adottsága a gyakorlati kutatáshoz kiváló feltételeket nyújtott: fákkal, bokrokkal beültetett, füves talajjal és szénabálákkal rendelkező terület.

Tevékenységünk alapötlete volt, hogy az éneklést összekössük matematikai készségeket is fejlesztő elemmel, illetve egy mindent átfogó mesés történettel. Ezek által további élményekre tehettek szert, melyek számos más területet is fejlesztettek. Nem utolsósorban a sokrétű foglalkozás kellően motiválta a gyermekeket a feladatvégzésre, kitartásra.

Matematikai elemként szerepel tervezetünkben a kincsestérkép. Kincsesládáról kincsesládára vezetett útjuk, miközben mindent átszőtt a keretmese, amely az Erdei Jótündér üzeneteiből állt. A Tündér minden állomáson egy énekes körjáték eljátszását és egy ügyességi feladat megoldását kérte a gyerekektől, melynek hatására kinyílt a ládika és fény derült az új térképre. Ennek használata során az irányok gyakorlása, a térbeli tájékozódáshoz szükséges kompetenciák erősítése és a csoport kooperációja vált kulcsfontosságúvá. A komplex tevékenység részletes tartalma az 6. mellékletben megtalálható, illetve a 6. képen látható, ahogy a gyerekek a térkép segítségével az egyik kincsesládát megtalálták.

6. kép

Kincsesláda felfedezése (Forrás: saját készítésű fénykép)



Az Óvodai nevelés országos alapprogramja kiemeli, hogy a gyermekek számára a környezet hangjainak megfigyelése, a népi gyermekdalok és azok játékai, az önfeledt éneklés, a zenehallgatás felkeltik zenei érdeklődésüket és formálják személyiségük ezen területét is.(1. melléklet a 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelethez) Ennek példáját is követve alakítottuk ki zenei tartalmát a tevékenységnek. A dalokat túlnyomórészt Forrai (1974) gyűjtéséből válogattuk, illetve Törzsök (1982) anyagaiból merítettük. Főiskolai tanulmányunk során is segíti ismeretszerzésünket az imént említett két könyv. Sok óvónő előszeretettel forgatja és énekel ezekből a könyvekből, óvodásaikkal együtt, így már több dal ismert volt a csoportnak és önfeledt örömmel tudtak résztvenni a tevékenység ezen szakaszán.

Korábban írtunk arról, hogy a hallott mese milyen fontos szerepet tölt be a gyermekek életében. A keretmese felolvasása közben a gyerekek tekintete teljes mértékben elárulta, hogy mennyire bevonja őket a mesevilágba és motiválja őket az éneklésre, játéokra. A mese valósággá vált, a gyermekek a mese bűvöletében, játékos módon fejlődhetnek a célul kitűzött kompetenciák (tervezet ld: 6. sz. melléklet).

Az érzelmi intelligencia fejlesztése zenével (Uzsálné dr. Pécsi, 2008) című disszertációból kiderül, hogy a zene pozitív hatása a testre és lélekre nem magától értetődő. Ezért fontos, hogy megtanítsuk a gyerekeknek a zene észlelését, érzékelését, szeretetét. Ezt csakis kitartó munkával tudjuk elérni. A zene a gyermekek belső világához és érzelmeihez sok esetben akadályok nélkül tud kapcsolódni. A dallamokban, zeneművekben tudattalanul önmagukat keresik és azok a motívumok emelkednek ki, melyekkel legjobban együtt tudnak érezni. Mikor áttör a zene a hangulati akadályokon, eléri a belső világát a gyermeknek. Ennek következtében azoknak az érzelmeknek, melyeket nem tud szóban kifejezni a gyógyító eszközévé válik a zene. A körjátékok ismétlését többször igényelték a gyermekek. (ld: 7. kép) Amikor az óvodások lelki világában jelenlévő valamely érzés együtt rezdült az egyik dallammal, szereppel vagy egy szöveg hangulatával, magával ragadta és átéléssel játszotta azt.

7. kép

Dalos körjáték az udvaron (Forrás: saját készítésű fénykép)



Mindeközben az éneklés a memóriát is fejleszti. A szövegek megtanulása, sokszoros ismétlése, a körjátékhoz kapcsolódó szabályok, mozgások elsajátítása és megjegyzése, mind hozzájárulnak az emlékezés fejlesztéséhez. A szabályok betartása az önfegyelmet gyakoroltatja a gyermekekkel, aminek később egyre nagyobb jelentősége lesz, például az iskolában vagy akár a tömegközlekedés során. A szövegek mondása, éneklése és megértése maguk után vonja, hogy szókincsük egyre bővül. Minél több dalt éneklünk a gyermekekkel a tevékenységek során, annál inkább gyarapodik aktív szókincsük, ám passzív szókincsük is értelemszerűen gazdagabb lesz. A kis- és nagymozgások a testi fejlődésben játszanak szerepet. Kiemelt fontosságú manapság a gyermekek megfelelő erőnlétének elérése, a jó hangképzéshez és érthető tiszta beszédhez az arcizmok erősítése és a légzőkapacitás növelése (Forrai, 1974).

Hasonló témában fejti ki álláspontját az éneklés jótékony hatásairól Blank és Adamek (2010). Szerintük tartósan pozitív hatással van az egészségre az éneklés, aminek nagy a jelentősége a gyermekek nullától hétéves korig tartó szenzitív időszakában. Fentebb is említett előnye az éneklésnek a légzéstechnikák gyakorlása. Minél szenvedélyesebben játsszák, éneklük a gyermekek a dalokat, annál inkább erősödik a rekeszizom. A szerepekbe való beleélés során, az énekek hangulatának megélése következtében a felgyülemlett agressziót, haragot kiéneklük magukból. Emellett a zenének a hallgatása is elősegíti az agy kiegyensúlyozott fejlődését. A tevékenységünk lezárásaképp énekeltünk a csoportnak egy magyar népdalt, hogy megpihenve és megajándékozva térhessenek vissza a játékhoz.

Önreflexió

Az éneklés ebben a csoportban nagyon szeretett tevékenység, a hétköznapiakban az óvónők figyelnek arra, hogy a zene által neveljenek és annak szeretetét átadják. A komplex tevékenység eredménye volt, hogy a gyermekek képességeik számos területét próbára teheték, ezáltal a bennük lévő sok energiát többféle módon vezethették le. A keretmese elérte célját, hiszen motiválta a jóra és a feladatok elvégzésére a gyerekeket. Számunkra tanulságos volt, hogy a varázslatos szövegkörnyezetbe beillesztett feladatok milyen sokszoros hatást érnek el azzal szemben, mintha szárazon felvezettük volna egyik játék után a másikat. A körjátékokat szívesen játszották. A szerepekbe való beleélést, szenvedélyességet az óvónőktől tanulják, erre nekünk is nagyon oda kellett figyelniük. Összességében motiválóan hatottunk rájuk példánkkal, és ők is lelkesítettek minket a bennük lévő gyermeki játékossággal.

Az óvónő reflexiója

A Nyuszi csoport óvónője számára pozitív volt, hogy többször konzultáltunk vele és alkalmazkodtunk a csoport szokásaihoz, igényeihez és a helyszín változásához. Úgy vette észre, hogy a hivatalosan is atipikusnak tartott gyerekek feladattartása és figyelme jobban elterelődött a szabadban, mint azt ő a csoportszobában tapasztalta, erre a későbbiekben jobban oda kell figyelniük majd. Emellett a csoport nagyon motivált volt mindkét tevékenységre, nagyon szívesen és lelkesen vettek részt az udvari foglalkozásokban. Az új ismeretekre való nyitottsága a gyermekeknek a tevékenység közben végig megmaradt, a legtöbben érdeklődően és aktívan vettek részt a játékokban, főleg az énekes körjátékokban.

A váci Csillagfürt Óvoda bemutatása

Kutatásunk során egy másik intézménnyel, a váci Csillagfürt Óvodával is együttműködtünk. A csoport heterogén, 21 fős, 13 lány és 8 fiú jár oda. Mivel vegyes csoport, kilenc kiscsoportos, hat középsős és hat nagycsoportos korú gyermek van. SNI-s gyermeket nem tud az óvoda fogadni, nincsenek meg a megfelelő feltételek hozzá. Öten járnak logopédiára, öt gyermek alapozó terápiára, ketten TSMT-re, egy gyermek DSZIT terápiára, ketten pedig szociális kommunikációs csoportba, idegrendszeri éretlenség miatt. ADHD, autizmus spektrum gyanúja fennáll három esetben, de még kivizsgálás alatt vannak.

Amint már fentebb említettük, ezt az óvodát azért választottuk a gyakorlati kutatásunk egyik helyszínéül, mert itt az óvodások minden időjárési körülmények között az udvaron töltik napjaikat. Ritka az olyan eset, amikor huzamosabb ideig tartózkodnak a csoportszobában.

Ezáltal közelebbről megismerkedhettünk a szabadlevegős szemlélettel, és hasznos tapasztalatokat gyűjtöttünk a témában.

Az óvoda udvara 300 m², ebből betonnal burkolt 2 terasz 30 m², többi föld, gumilapok, téglák, deszkaburkolat a kis házakban. A közeli játszótérre, játszótér melletti rétre és a Duna-partra rendszeresen jár a csoport. Továbbá az udvaron fák és bokrok adnak nagy árnyékot a meleg évszakokban. Van egy veteményes ágyás, aminek gondozásában a gyerekek is aktívan részt vesznek. Az udvari játékok többsége nem műanyagból vagy fémből készültek, hanem fából.

Meleg időben minden kezdeményezés, bábelőadás, még a beszélgetőkör is kint az udvaron történik. Nyáron a Duna-parton töltik délelőtt az időt, akkor ott történnek ezek a tevékenységek. Hidegebb időben a mozgás, énekes játékok, mondókák, népi jeles napok, zöld jeles napok, szülőkkel közös évnyitó, évzáró szintén a Duna-parton, vagy a játszótér melletti réten szerveződnek.

Ezen kívül az óvoda rendszeres programjai közé tartoznak a tanya-látogatások, erdei séták, piac-látogatás, cipész, varroda látogatása, Duna-parti játék, Medve-park. Kirándulni, terepre menni ősszel és tavasszal kéthetente szoktak, télen két-három alkalommal. Minden évszakban visszatérnek ugyanazokra a helyekre, hogy a természet változásait követhessék a gyerekek, a folyamatok részesei lehessenek. Rendszeresen barkácsolnak, például javító munkálatokban, manókat készítésben vesznek részt. Mindez szintén a szabadban történik.

Melegebb időben minden étkezés az udvar teraszán zajlik, hidegebb időben csak a tízórait fogyasztják el kint.

Itt tartottuk meg a csoportnak a tevékenységeket. Az óvoda projekt módszerrel dolgozik, ezért az éppen aktuális témához alkalmazkodva rovarokkal kapcsolatos tevékenységeket terveztünk.

3.6.5. Külső világ tevékeny megismerése - környezeti tartalommal, barkácsolás tevékenység

Az első tevékenység alkalmával pókhálót és hozzá pókot készíthettek a gyerekek. Aznap reggel a csoport az udvaron fogyasztotta el a reggelit, és onnantól fogva egészen alvásig a szabadlevegőn tartózkodtak, csak szükséges esetben mentek be az épületbe. Kezdeként előkészítettük a helyszínt: asztalokat, székeket helyeztünk az udvar egy központi, minden gyermek számára jól látható pontjára.

A tevékenység nem volt kötelező a gyermekek számára, egyszerre több időtöltési lehetőség, illetve szabad játék közül választhattak, ezért nagy szerepe volt annak, hogyan ösztönözzük őket a részvételre. Motivációnak az általunk előre elkészített pókhálót és pókot

használtuk, valamint kihelyeztük az alapanyagokat: csillag alakban összekötött gallyakat, színes fonalakat és zsenília drótokat. Ennek látványa is motiválón hatott a gyerekekre, nagy érdeklődéssel gyülekeztek az asztal körül. Még mielőtt az alkotást elkezdtük volna, felhívtuk a figyelmüket az esetleges baleset veszélyére, hogy meg ne szúrják magukat, vagy társaikat a botokkal, illetve el ne vágják a kezüket az ollóval. Ezen kívül kértük a gyerekeket, hogy egyszerre legfeljebb négyen legyenek jelen az asztalnál, annak érdekében, hogy így mindenkire egyesével oda tudjunk figyelni, és szükség esetén személyre szabottan tudjunk segítséget nyújtani.

A tevékenység során egyik fő célunk volt, hogy a gyerekek finommotorikus képességeit fejlesszük, valamint kitartásra, figyelmük összpontosítására neveljük őket.

A feladat ismertetése után minden gyermek kapott a kezébe egy három egyforma hosszúságú gallyból általunk előre összekötözött pókháló alapot. Ezeket azért készítettük természetes anyagokból, hogy a taktilis érzékelés révén a gyerekek még közelebb kerülhessenek a természethez. Erre, aki tudta, egyedül is felcsomózhatta a fonalat, akinek ez nem sikerült, annak természetesen segítettünk. Ezt követően a gyerekeknek szorosan körbe kellett tekerniük a fonalat sorban az összes boton. Ez többeknek nehézséget jelentett, ezért úgy segítettünk nekik, hogy mi tartottuk a gallyakat, ők pedig tekerték a fonalat. Amikor a gyerekek kezében elfogyott a fonal, a végét odacsomózták a bothoz. Ezután következett a pók elkészítése (8. kép). Ehhez mindenki választhatott négy zsenília drót darabot, amelyet összetekerve és kicsit elrendezve elkészíthette a saját pókját.

8. kép

A barkácsolás folyamata és annak eredménye (Forrás: saját készítésű fénykép)



A tevékenység közben a gyerekekkel megbeszéltük, hogy ki hol és mekkora pókkal találkozott már életében, szó esett a pókok táplálkozásáról, illetve, hogy miért is van szüksége hálóra. A kérdésekre adott válaszok által a gyermekeket az összefüggő, kifejező beszédre, valamint logikus gondolkodásra készítettük, illetve az ismeretek átadása révén környezeti tartalma is volt a tevékenységnek (tervezet ld: 7. sz. melléklet). A pókok készítésekor a nagyobb gyerekeknek nem adtunk utasítást arra vonatkozóan, hogy hány zsenília drótot vegyenek magukhoz, hanem kérdésekkel igyekeztünk őket rávezetni a megoldásra. Megkérdeztük, hogy hány lába van a póknak, hány vége van egy zsenília drótnak, és hogy hány darab drótnak van nyolc vége. A legtöbben rövid gondolkodás után eljutottak a helyes megoldásig, akinek nem ment, természetesen további segítő, rávezető kérdéseket kapott. Ezen kérdések által matematikai tartalom is került a tevékenységbe.

Az elkészült alkotásokat a 9. képen látható módon mindenki számára jól láthatóan, esztétikusan helyeztük el, hogy így a gyerekek egymás munkáját is meg tudják nézni, ezzel is fejlesztve az esztétikai érzéküket, valamint a véleményalkotási képességüket.

9.kép

Elkészült pókhálók (Forrás: saját készítésű fénykép)



Önreflexió

A tevékenység alatt jól tudtunk alkalmazkodni a csoport dinamikához és a gyerekek életkori sajátosságaihoz. Mivel a tevékenység a gyerekek számára szabadon választható volt, kisebb csoportokban tudtunk a gyerekekkel foglalkozni, ami a szervezési feladatokban is könnyebbé tett számunkra, illetve az egyéni bánásmód elvét is jobban tudtuk érvényesíteni.

A gondozási feladatokat gördülékenyen tudtuk végrehajtani, valamint a tevékenységet sem kellett sokszor megszakítanunk fegyelmezés céljából, mivel a gyerekek már korábban megismertek és elfogadtak minket. A differenciálást meg tudtuk valósítani mind életkor, mind pedig képességek terén.

3.6.6. *Külső világ tevékeny megismerése - matematikai tartalommal tevékenység*

A váci óvodában a rovar témához kapcsolódóan tartottuk meg tevékenységeinket. Ez alkalommal a matematikai tartalmakat emeltük ki és tartottuk szem előtt a természetben élő rovarok, bogarak megismerése során (tervezet ld: 8. sz. melléklet). Az óvodás csoport gyermekei két asztalnál is tevékenykedhettek, mindkét helyen izgalmas játékok, feladatok várták őket.

10. kép

Játékok a rovarok fejlődésének folyamatáról (Forrás: saját készítésű fénykép)



Az 10. képen azok az előkészített játékok láthatóak, melyeket a gyerekek az asztalnál kipróbálhattak. A tevékenység több érzékszerv bevonását igényelte. Például a rovarok megfigyelése nagyítóval, izgalmas módja volt a testközeli, de biztonságos ismeretszerzésnek. Matematikai kérdésekkel segítettük a fejlődésüket a tudatos megfigyelésben. A beszélgetés során pontos kifejezéseket használtunk, például a hangya testrészeinek megnevezésére, hogy találkozzanak ezekkel a szavakkal és a későbbi években ismerős legyen számukra. Minden gyermek megtalálta a neki tetsző eszközöket, azok is, akik tartózkodtak a rovarok világától. Tapasztalatunk alapján azok a gyermekek is bátorságot nyertek a tevékenység során, akik eleinte félve vizsgálták a bogarakat. A gyermekek többségében nincs iszony az ízeltlábúak iránt, mint azt a felnőtteknél általában tapasztalhatjuk, legfeljebb, ha már otthon testvérnél, szülőnél negatív tapasztalatot szerzett. Ezzel a témával való foglalkozás az óvodában növeli annak esélyét, hogy néhány évtized múlva a társadalom tagjai több ismerettel és félelem nélkül kapcsolódjanak majd a “nemszeretem” állatokhoz, pl. a rovarokhoz is. A vizsgálódáson túl felfedezhették a katicabogár fejlődésének menetét. A gyermekek a bábukat szétválogatták, rakosgatták, majd mikor megvolt a helyes megfejtés, megelégedéssel nyugtázták sikerüket. Megbeszéltük, hogy hányféle fázison mennek keresztül, mire kifejlett rovarok lesznek, és hogy nevezzük a fázisokat. Egyik választható feladat az ugyanolyan rovarok megtalálásáról szólt. Az összepárosító feladatnál az azonos rovarokat kellett egymáshoz illeszteni: a csipeszen lévő kép párját a korongon megtalálni és rácsiptetni. A játék elején az összes csipeszt lecsiptettük a papírkorong széléről, összekevertük, ezt követően pedig akár két gyermek egyszerre is játszhatott

vele.

Az asztalra tizenkét féle rovar árnyképe és hét féle növény részei voltak elhelyezve. A tevékenység alatt az asztal köré ülő gyerekeknek lehetőségük volt arra, hogy a tetszőlegesen kiválasztott rovar képét, vagy a saját maguk által rajzolt rovar a termésekből, fűszálakból, ágacskákból kirakják. A tál tartalmának kicsipegetése és elhelyezése a finommotorikus mozgást és a koncentrációt erősítette. A fantáziára is nagy szükségük volt, hogy az állat egyes testrészét mivel tudja kirakni. Az alkotás során minden gyermekkel külön külön beszélgettünk arról, amit készített. Többek között az alábbi kérdéseket tettük fel nekik:

- Melyik rovart ismered fel a kártyákon? Találkoztál már vele? Milyen volt? Hány lábuk/szárnyuk van?
- A tálkában lévő növények közül ismered valamelyiket? Hány félét látsz?
- Hányféle növényt használtál fel? Melyikből a legtöbbet? melyikből a legkevesebbet?

11. kép

Rovarok képeinek díszítése (Forrás: saját készítésű fénykép)



A feladat nem volt egyszerű, mert apró eszközökkel kellett dolgozniuk (12. kép). Ez a tevékenység főleg az ügyesebb, érettebb gyermekeket vonzotta, akiknek volt türelmük és érdeklődtek a téma iránt. Amikor befejezték a gyerekek a munkájukat, az alkotások nem maradtak egyben, mert amiket használtak, vissza kellett önteni a tálba. A tevékenységen keresztül így érzékelhették és tanulhatták az elmúlás, elengedés természetességét.

Önreflexió

A Csillagfürt Óvoda gyermekeivel a hospitálás alatt ismerkedünk meg. Ezt követően tartottunk nekik több foglalkozást, aminek témáját az óvoda nevelési tematikájához illesztettünk. A rovarokról való ismeretszerzés az óvodások számára nagyon inspiráló volt, mert ezt is egy olyan témának tartottuk, amit számos úton meg lehet játékosan közelíteni. A kétféle tevékenység lehetősége teret adott arra, hogy több tevékenységet kipróbálhassanak egy délelőtt alatt. Ehhez szükséges volt mindkettőnk aktív jelenléte, mert egyedül ennyi játékot nagyon kaotikus lett volna megvalósítani.

A rovarok árnyékképével való foglalkozás megfigyeléseink alapján az 5-6 éveseket kötötte le jobban. A kisebbek számára izgalmasabb volt a kevesebb türelmet és kezűgyességet igénylő tevékenység a másik asztalnál. A differenciálást mindkét asztalnál számos módon tudtuk kivitelezni: a rovarképek és a növények megválasztásánál is a gyermek képességeinek

megfelelő darabokat kínáltuk inkább, de az alkotási folyamat alatt is szükséghez mérten segítettük őket. A rovarok fejlődéséről szóló játékok minden korosztály számára érdekesek voltak.

Az óvodaudvaron otthonosan mozogtak a gyermekek, az épület közelsége miatt váratlan technikai akadályokkal nem kellett megküzdenünk. Nagyon jó példát adott ez számunkra, hogy miként lehet az óvodaudvar minden adottságát kihasználva a gyermekeket a szabadban nevelni.

Óvónő reflexiója

A Csillagfürt Óvoda vezetőjével beszélgettünk arról, hogy a szabadtéri tevékenységek során felfigyelt-e olyan viselkedésre, ami eltért a megszokottól, vagy a megszokotthoz képest változatlan volt a gyermekek viselkedésében. Főként a motiváltság, aktivitás, feladattartás, új ismeretekre való nyitottság tekintetében (kérdések ld: 2. sz. melléklet).

Az említett óvodában a gyermekek az év túlnyomó részét az udvaron töltik, ellenben a martonvásári óvodával. Az óvodapedagógusok szinte mindig kint tartják a tevékenységeket és az udvaron vagy a teraszon látják el a gondozási feladatok egy részét, mint például az étkeztetéseket.

Az óvónő pozitívként emelte ki, hogy az udvaron, illetve külső helyszínen tartott tevékenységek a nagyobb tér, több "koszolási" lehetőség miatt kedvezőbbek a csoportszobában tartott tevékenységekkel szemben. Az alkotások során az udvaron található leveleket, botokat, kavicsokat is fel tudták használni a gyerekek. Fontosnak tartotta, hogy az udvaron az esetleges várakozás általában véve könnyebb, hiszen amíg várni kell, szívesen hintáztak egyet vagy futottak egy kört az eperfa körül a türelmetlenebbek is, bár a többség kivárta, amíg sorra került. Megerősítette, hogy az óvodába járó gyermekek hozzá vannak szokva a szabadban történő kezdeményezésekhez, így szívesen csatlakoztak az általunk felajánlott játékokhoz, amik motiválóak, a gyermekek fejlettségi szintjének megfelelőek voltak.

3.7. *Részösszegzés II.*

A hatféle tevékenység megtartása után azt tapasztaltuk, hogy a pedagógusok és a gyermekek is nyitottan fogadták a szabadban szervezett foglalkozásokat. A tavaszi jó idő segítette munkánkat, az ilyen időjárásban hasonlóan gazdag és változatos módon lehet a gyerekekkel a friss levegőn foglalkozni. A szemerkélő eső sem csökkentette a kint tartózkodási kedvet (ld mese tevékenység). Szervezés szempontjából fel kell készülni olyan helyzetekre is, ami a

csoportszobában nem fordul elő, például jöhet szél, zápor, hirtelen hőmérsékletváltozás a nap folyamán. Ezekhez a szervezési feladatokhoz hozzá lehet szokni és a gyerekekkel együtt bele lehet tanulni a szabadlevegős tevékenységek gyakorlásába.

A terepkutatásunk elején lévő első alhipotézis, miszerint a gyerekekre motiváló hatással lesz a természeti környezet az általunk és az óvónők által tapasztaltak alapján beigazolódott. Sokkal nagyobb lelkesedéssel vetették bele magukat a feladatokba, mint a megszokott csoportszobai környezetben, illetve a figyelmüket is könnyebb volt fenntartani.

Második számú alhipotézisben megfogalmaztuk, hogy a sok újdonság, és a természet közelségének köszönhető szabadságérzet miatt nehezebb lesz a szabályokat betartatni a gyerekekkel, mint a csoportszobában. A Nyuszi csoport óvónőjének reflexiója arra enged következtetni, hogy ez főként az atipikusan fejlődő gyermekekre vonatkozóan igazolódott be.

4. Összefoglalás

A következőkben kutatásunk eredményeit összegezzük. Dolgozatunk megírásával az volt a célunk, hogy sok óvodapedagógusnak motivációt adjunk a tevékenységek szabad levegőn történő megtartására. Ezt egyrészt a külföldi szabadtéri óvodák példáján keresztül, másrészt az általunk szabadtéren megtartott tevékenységek által szerettük volna elérni. Fel szerettük volna térképezni a magyarországi óvodák szabadlevegős szokásait, hogy a gyerekek nagyjából mennyi időt töltenek a szabadban, illetve az óvodapedagógusok attitűdjét. Szakirodalommal alátámasztva igyekeztünk felhívni a figyelmet arra, mennyire fontos, hogy a gyerekek megfelelő mennyiségű időt töltsenek a szabadban.

A szakirodalom tanulmányozása során kiderült számunkra, hogy a gyermekek megfelelő fejlődéséhez elengedhetetlen a szabadban történő mozgás. A szabadlevegőn történő nevelés gondolata hosszú múltra tekint vissza, a témával sok magyar és külföldi írás foglalkozik, és foglalkozott a 18. század óta.

A külföldi szabadtéri óvodák példája arra motivált minket, hogy a magyar óvodás gyermekek egészséges fejlődésének érdekében megtaláljuk annak módját, hogyan növelhetnénk az intézményi keretek között szabadban eltöltött idő mennyiségét. A dolgozatunkban megfogalmazottakat megerősítve azt látjuk a legjobb megoldásnak, ha a külföldi és a magyar gyakorlatot ötvözve az óvodapedagógusok az ONOAP által előírt tevékenységeket a szabadban tartanák meg.

A következőkben megvizsgáljuk, hogy a munkánk elején felállított hipotéziseink beigazolódtak-e.

Az a feltételezésünk, miszerint Magyarországon az óvodás gyermekek hetente átlagosan legalább 10 órát (napi 2 órát) töltenek a szabadban intézményi keretek között, beigazolódt. A kérdőívből kiderült, hogy a (megkérdezett) magyar óvodások átlagosan hetente 11 órát (napi 2 óra 12 perc) töltenek a szabadlevegőn, de egyes kitöltők válaszai között nagy eltérések voltak, tehát vannak, akik többet (pl. a falusi és városi óvodák), és vannak, akik ennél kevesebb (pl. a fővárosi óvodák) időt tartózkodnak kint. Ez az adat nagyon megdöbbentő, mert már a hipotézisünkben is jóval alacsonyabb óraszámot becsültünk, mint ahogyan a szakirodalmak szerint szükséges lenne. Vekerdy (2006) szerint ugyanis – ahogyan azt már korábban is említettük – a gyerekeknek minimum napi négy - öt órát kellene a szabadban intenzíven mozogniuk.

Második hipotézisünk az óvodapedagógusok ismereteiről szólt. Úgy gondoltuk, hogy többségük rendelkezik valamennyi ismerettel a külföldön működő szabadlevegős óvodákról, ennek ellenére nem mutatnak nagy érdeklődést irántuk, mert itthon nem látnak rá konkrét példát, ezért nagy részük nem is dolgozna szívesen ilyen óvodában. A kérdőívben adott válaszokból azonban az derült ki, hogy az óvodapedagógusok nagy része (70,3%) már legalább említés szintjén hallott ezekről az intézményekről, és 81,2%-uk dolgozna is ilyen óvodában. Ez meglepő volt számunkra, hiszen úgy gondoltuk, hogy ha az óvodapedagógusok ismernék a szabadlevegős óvodákat, és érdeklődnének iránta, akkor bizonyára nem csak egy-két ilyen intézmény működne hazánkban.

Harmadikként azt feltételeztük, hogy minden tevékenységtípus teljes értékű tevékenységként megtartható szabadtéren. Ezt a kutatásunk gyakorlati részében vizsgáltuk. Terepkutatásunk során mind a hat típusú tevékenységet sikeresen megvalósítottuk a szabadban, ezáltal hipotézisünk beigazolódt. Természetesen néha nagyobb és a terepnek megfelelő előkészületet igényel a felkészülés mintha a csoportszobában tartanánk a foglalkozást, de többszörösen is megéri.

Végül azt is feltételeztük, hogy a szabadtéren megvalósuló ismeretátadás hatékonyabb, mert a változatos ingerek által jobban megvalósul az élményalapú ismeretszerzés, mint az óvoda épületében tartott tevékenységek alkalmával. Erre a hipotézisünkre az óvónők reflexiója által kaptunk választ. Az egybehangzó meglátásaik alapján megállapíthatjuk, hogy a gyerekek a szabadlevegőn végzett tevékenység alatt magasabb motivációs szintet mutattak, mint a csoportszobában szoktak. Emellett nyitottak voltak új ismeretek elsajátítására, ami annak is volt köszönhető, hogy élményszerűen tanulhattak. Elmondásuk szerint a gyerekek jelentősen aktívabbak voltak a szabadban, mint a csoportszobában, feladattartásuk pedig nem romlott,

hasonló szintet mutatott a benti tevékenységhez. A kinti tevékenységek sikeréhez hozzájárult, hogy a nagyobb tér lehetőséget biztosított a gyerekeknek arra is, hogy ha elfáradtak a feladatban, egy kört szaladjanak, mozogjanak kicsit, majd azután visszatérjenek a tevékenységhez. Az óvónők megfigyelték, hogy a tipikusan fejlődő gyerekek a hosszabb játékban aktívan vettek részt, míg az atipikusan fejlődő gyerekeknek a szabadban való játék önmagában lekötötte a figyelmüket, így a tevékenységre ők rövidebb ideig tudtak koncentrálni, mint azt a csoportszobában tapasztalták. Ezáltal ez a hipotézisünk csak részben igazolódott be.

Dolgozatunk témájának fontosságát és aktualitását több tényező is igazolja. A kérdőívben kapott válaszok rámutatnak arra, hogy a magyarországi óvodák szabadlevegős szokásai messze állnak attól, ami a gyermekek fejlődéséhez leginkább hozzájárulna azáltal, hogy napi négy - öt órát kint töltsenek. Ez hatalmas problémát jelent a jövő társadalmára nézve és rámutat annak fontosságára, hogy ebben a témában további kutatásokat végezzünk. A terepmunkánk sikeres megvalósítása arra ad választ, hogy az elméleti síkon megfogalmazott elképzelésünk átemelhető a gyakorlatba. Ezáltal sok pedagógus kaphat motivációt és reményt a szabadlevegős foglalkozásokhoz, nagyot lépve afelé, hogy az óvodákban megjelenjenek és egyre inkább előtérbe kerüljenek a szabadlevegős tevékenységek.

További tervek

Kutatásunk itt lezárul, de ez jelenleg még csak egy kis “hajtás”, ami jól gondozva gyümölcsöző fává nőhet, amiből majd sokak részesülhetnek.

Tervünk kidolgozás alatt álló része egy olyan szabadlevegős programgyűjtemény, melyet interneten keresztül könnyen elérhetnek az óvodapedagógusok, és országos szinten tudnak válogatni az aktuális óvodásoknak szóló szabadban megvalósuló vezetett programok közül. A gyűjtemény részét képezhetik az óvodába hívható környezetismereti foglalkozást tartó szervezetek is (pl. Lépten-nyomon mobil környezeti nevelés, Magyar Nemzeti Parkok programjai).

A kutatásunk során tapasztaltakat publikálni is szeretnénk, illetve terveink között szerepel egy pedagógiai program kidolgozása, mely által reményeink szerint egyre több óvoda sajátítja el a szabadlevegős szemléletet. Mindezek mellett pályánk során az általunk vallott nézetet gyakorolni fogjuk, illetve példánkkal terjesztjük a környezetünkben lévő embereknek.

Köszönetnyilvánítás

Köszönjük a támogatását és iránymutatását témavezetőnknek, Megyeriné dr. Runyó Anna Tanárnőnek. Hálásak vagyunk a kutatásban résztvevő pedagógusoknak nyitottságukért és együttműködésükért, illetve köszönjük szüleinknek, akik példájukkal születésüinktől fogva a természet szeretetére neveltek minket.

Nyilatkozat a mesterséges intelligencia (MI) használatáról:

NYILATKOZAT

Kijelentem, hogy mesterséges intelligencia alkalmazást/programot (pl. képkalkoló, szövegalkotó) nem használtam a dolgozat készítése során.

Jelen nyilatkozat aláírásával tudomásul veszem, hogy amennyiben bizonyítható, hogy a dolgozatot nem magam készítettem, illetve mesterséges intelligencia alkalmazás/program segítségével vettem igénybe vagy a dolgozattal kapcsolatban szerzői jogi jogsértés ténye merül fel, a Szekció megtagadja a dolgozat befogadását.

Dátum: 2025. 01. 11.

.....
Aláírás

SCHOLTZ NORA
Név (olvashatóan)

NYILATKOZAT

Kijelentem, hogy mesterséges intelligencia alkalmazást/programot (pl. képkalkoló, szövegalkotó) nem használtam a dolgozat készítése során.

Jelen nyilatkozat aláírásával tudomásul veszem, hogy amennyiben bizonyítható, hogy a dolgozatot nem magam készítettem, illetve mesterséges intelligencia alkalmazás/program segítségével vettem igénybe vagy a dolgozattal kapcsolatban szerzői jogi jogsértés ténye merül fel, a Szekció megtagadja a dolgozat befogadását.

Dátum: 2025. 01. 11.

.....
Aláírás

ORBÁN ZITA VERONIKA
Név (olvashatóan)

5. Irodalom

1. Blank, T. & Adamek, K. (2010). *Singen in der Kindheit*. Waxmann Verlag, 26-30.
<https://books.google.hu/books?id=bv1TydaR8G8C&lpg=PA1&dq=info%3A9TF-Y9LQ8BsJ%3A scholar.google.com%2F&lr&hl=hu&pg=PA1#v=onepage&q&f=false>
(2024. 11. 10.)

2. Boegelys styrkede pædagogiske laereplan (2023) <https://boegely-raadvad.dk/wp-content/uploads/2022/09/Boegelys-styrkede-pædagogiske-laereplan-1.pdf> (2024.11.18.)
3. Bøgely Børnehave honlapja (é.n.) <https://boegely-raadvad.dk/> (2024.11.18.)
4. Burke, F. S. (1928). Forest schools as an adjunct to school health. *The Public Health Journal*, 19(1), 9-19.
5. Döbrentei, I., Uzsálné, R., Gévai, Cs., Antalfai, M. (2024. 09. 06.). Ez itt a kérdés...A mese kulturális védőbástya [előadás]. https://www.youtube.com/watch?v=W_Qpjd0Hos4 (2024. 11. 09.)
6. Fjørtoft, I. (2004). Landscape as playscape: The effects of natural environments on children's play and motor development. *Children Youth and Environments*, 14(2), 21-44.
7. Forrai, K. (1974). *Ének az óvodában*. Móra Könyvkiadó.
8. Häfner, P. (2022). *Natur- und Waldkindergärten in Deutschland - eine Alternative zum Regelkindergarten in der vorschulischen Erziehung* <https://core.ac.uk/download/pdf/32578703.pdf> (2024.11.18.)
9. Hill, K. (2020) A természet közelségének jelentősége a 21. századi gyermekek fejlődésében. *Gyermekeknevelés Tudományos Folyóirat* 8(3), 230–233.
10. Központi Statisztikai Hivatal, Óvodai nevelés, 2020/2021, (2021) *Óvodai feladatellátási helyek száma fenntartó típusok szerint*. <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/oktat/ovoda2021/index.html#azvodkszma50kalnttazelmittzvben> (2024. 11. 10.)
11. Kurucz, G. (2003). Mi az az erdei iskola?. *Képzés és gyakorlat*, 1(1), 28–32.
12. Langerné Buchwald, J. (2014). Az első magyarországi erdei iskola és pedagógiai koncepciójának alternatív vonásai. *Neveléstörténet*, 11(1-2), 85–92.
13. Müller, A., Laoues-Czimbalmos, N., Szerdahelyi, Z., Boda, E. & Mező, K. (2021). A gyógypedagógiai mozgásfejlesztés szerepe és módszertani aspektusai. *Különleges Bánásmód*, 7(3), 101-112. <https://ojs.lib.unideb.hu/kulonlegesbanasmod/article/view/10141> (2024. 11. 12.)
14. Natur- und Waldkindergärten in Deutschland (é.n.) <https://www.bvnw.de/natur-und-waldkindergaerten/deutschland> (2024.11.18.)
15. Naturbørnehaven Høndruphus honlapja (é.n.) www.hoendruphus.dk (2024.11.18.)
16. Patyi, G. & Kollarics, T. (2023). *A környezeti szemléletformálás eszme- és társadalomtörténeti gyökerei Németországban*.

<http://publicatio.uni-sopron.hu/2601/1/85348-64967.pdf> (2024.11.12.)

17. Pethő, V. (2009). A reformpedagógiai mozgalom: a legfontosabb nemzetközi és magyar reformtörekvések. *Neveléstörténet*, 6(3-4), 17–36.
18. Pukánszky, B. & Németh, A. (2001). *Neveléstörténet*. Nemzeti tankönyvkiadó.
19. Renz-Polster, H. & Hüther, G. (2017). *Vissza a gyökerekhez*. Ursus Libris Kft.
20. Resen-Rosenbakken Daycare Nord honlapja (é.n.) <https://daycarenord.aula.dk/> (2024.11.18.)
21. Rousseau, J. J., (2022). *Emil, avagy a nevelésről*. Digi-book Mo. Kiadó.
22. Schutzgemeinschaft Deutscher Wald Bundesverband e. V. (é.n.) <https://www.sdw.de/fuer-den-wald/waldpaedagogik/waldkindergaerten/> (2024.11.18.)
23. Selikowitz, M. (2009). *ADHD: The Facts, Second Edition*. Oxford University Press.
24. Törzsök, B. (1982). *Zenehallgatás az óvodában*. Editio Musica Budapest Zeneműkiadó Kft.
25. Uzsálné dr. Pécsi, R. (2008). *Az érzelmi intelligencia fejlesztése zenével: Egy zenei nevelési koncepció bemutatása*.
<https://disszertacio.uni-eszterhazy.hu/34/1/%C3%A9rtekez%C3%A9s%20magyar.pdf> (2024. 11. 10.)
26. Vekerdy, T. [2006]. *Az óvoda és az első iskolai évek–a pszichológus szemével*. Saxum.
27. Waldforscher Schmeidekoppel honlapja <https://waldforscher.net/> (2024.11.18.)
28. Williams-Sieghfredsen, J. (2017). *Understanding the danish forest school approach*. Routledge

Törvényi hivatkozások

29. 1. melléklet a 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelethez, Az Óvodai nevelés országos alapprogramja, Wolters Kluwer. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200363.kor> (2024. 11. 10.)
30. 1995. évi XXVIII. törvény a nemzeti szabványosításról, Wolters Kluwer. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99500028.tv> (2024. 11. 10.)
31. 2. melléklet a 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelethez. A nevelési-oktatási intézmények kötelező (minimális) helyiségeiről és egészség- és munkavédelmi eszközeiről, Wolters Kluwer.

[https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200020.emm#:~:text=2.%20mell%C3%A9klét%20a%2020/2012.%20\(VIII.%2031.\)%20EMMI%20rendelethez%C2%A0*%C2%A0](https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200020.emm#:~:text=2.%20mell%C3%A9klét%20a%2020/2012.%20(VIII.%2031.)%20EMMI%20rendelethez%C2%A0*%C2%A0 (2024. 11. 15.)) (2024. 11. 15.)

6. Mellékletek

1. sz. melléklet: A kérdőív

Kedves Kitöltő Óvodapedagógus!

Az Apor Vilmos Katolikus Főiskola harmadéves óvodapedagógus szakos hallgatói vagyunk, Orbán Zita és Scholtz Nóra. TDK dolgozatunkban a szabadlevegős óvoda megvalósításának lehetőségeit kutatjuk.

Szabadlevegős óvoda alatt értjük azt, ahol a gyerekek egész délelőtt (vagy legalább nagy részében) a szabadban folytatnak tevékenységeket és játszanak.

A kutatásban való részvétel önkéntes és anonim.

A kapott eredményekről TDK dolgozat készül, mely tudományos konferencián kerül majd bemutatásra.

A kitöltés során lehetőség van annak megszakítására, a vizsgálat folytatásától bármikor indoklás nélkül elállhat. (Ebben az esetben az addig felvett adatok törlésre kerülnek)

Ha bármilyen kérdése, észrevétele lenne a kérdőívvel kapcsolatban kérjük a scholtz.nora@avkf.hu e-mail címen jelezze!

Előre is köszönjük a kitöltést!

1. Kijelentem, hogy 18 éves elmúltam, a kutatásban való részvétel körülményeiről a fentiek alapján részletes tájékoztatást kaptam, a részvételt vállalom.

- igen
- nem

2. Az ön életkora:

3. Mi az ön neme?

- férfi
- nő

4. Mióta dolgozik óvodapedagógusként?

5. Munkahelye településének típusa:

- főváros
- város
- falu
- szórványtelepülés

6. Hallott-e már a külföldön (Norvégia, Dánia, Ausztria stb.) elterjedt szabadlevegős/erdei/szabadtéri óvodákról?

- Igen, tudom, hogyan működik
- Igen, de csak említés szintjén
- Még nem hallottam róla

7. Írjon minimum öt szót, amely eszébe jut a szabadlevegős óvodáról!

8. Támogatná-e, hogy Magyarországon is elterjedjen a szabadlevegős óvoda?

- Támogatom, szívesen dolgoznék ilyen intézményben
- Támogatom, de nem dolgoznék ilyen intézményben
- Nem támogatom

9. Kérjük fejtse ki röviden válaszát!

10. Az ön munkahelyén milyen adottságokkal rendelkezik az óvoda udvara? (pl.: udvar mérete, burkolata stb.)

11. **Heti** hány órát töltenek délelőttönként a gyermekek szabadban **melegebb** évszakban?

- Kevesebb, mint 5 órát
- 5-8 órát
- 9-12 órát
- 13-16 órát
- 17-20 órát
- Több, mint 20 órát

12. **Heti** hány órát töltenek délelőttönként a gyermekek szabadban **hűvösebb** évszakban?

- Kevesebb, mint 5 órát
- 5-8 órát
- 9-12 órát
- 13-16 órát
- 17-20 órát
- Több, mint 20 órát

13. **Heti** hány órát töltenek **délutánonként** a gyermekek a szabadban **melegebb** évszakban?

- 1-2 órát
- 3-4 órát
- 4-5 órát
- Több, mint 5 órát
- Nem töltenek délután a szabadban időt

14. **Heti** hány órát töltenek **délutánonként** a gyermekek a szabadban **hűvösebb** évszakban?

- 1-2 órát
- 3-4 órát
- 4-5 órát
- Több, mint 5 órát
- Nem töltenek délután a szabadban időt

15. Szokott-e alvásidőben a szabadban altatni?

- igen
- nem

16. Kérjük fejtse ki válaszát!

17. Szoktak-e a szabadban étkeztetni?

- igen
- nem

18. Ha igen, melyik étkezés történik a szabadban? Ha nem, mi akadályozza ezt?

19. Szemerkélő esőben ki szokta-e vinni a gyermekeket a szabadba?

20. Szokott-e kinti szervezett tevékenységet tartani?

- Szoktam, az óvodaudvaron
- Szoktam, külső helyszínen
- Szoktam, óvodaudvaron és külső helyszínen is
- Nem szoktam

21. Milyen jellegű tevékenységet szokott tartani a szabadban? (pl.: mozgásos, jeles napi program, hagyományőrzés stb.)

22. Amennyiben a "nem szoktam" opciót jelölte be, kérjük indokolja! (pl.: szervezési nehézségek, kevés pedagógus, kísérő személy hiánya, szülői nyomás, környezet szennyezettsége stb.)

23. Ha szokott, milyen gyakran tart az óvodaudvaron tervezett szervezett tevékenységet?

- Naponta
- Hetente
- Kéthetente
- Havonta
- Ritkábban, mint a felsoroltak

24. Ha szokott, milyen gyakran tart külső helyszínen tervezett szervezett tevékenységet?

- Naponta
- Hetente
- Kéthetente

- Havonta
- Ritkábban, mint a felsoroltak

25. Szabadlevegősnek tartja-e azt az intézményt, amelyben dolgozik? (Rendszeresen tartanak-e tervezett szervezett tevékenységet a szabadban, a délelőtt nagy részét a szabadban töltik-e?)

- Igen
- Inkább igen
- Inkább nem
- Nem

26. Egyéb megjegyzés/észrevétel a kérdőívvel kapcsolatban:

2. sz. melléklet: Reflektálási szempontok az óvónőknek

Az általunk megadott szempontok az óvónők reflektálásához:

- Változott-e és milyen irányban a csoport motiváltsága az általunk tartott kinti tevékenységek folyamán az Ön által tartott benti tevékenységekhez képest?
- Eltért-e a gyermekek feladattartása a szabadban a bent végzett tevékenységekhez képest?
- Észlelt-e különbséget a bent, illetve kint tartott tevékenységek között a gyermekek aktivitásában?
- Milyennek érezte a gyerekek új ismeretekre való nyitottságát a kint megvalósított tevékenységek folyamán?

3. sz. melléklet: *Mozgás tevékenység tervezet*

Tevékenységet tartja: Scholtz Nóra, Orbán Zita Veronika

Korcsoport: nagycsoport

A tevékenység helyszíne: Brunszvik kastélypark

A tevékenység tartalma:

- Járás-futás gyakorlatok, speciális járások, lábboltozat erősítő gyakorlatok, egyensúlyfejlesztés, hát és láb erősítő gyakorlatok
- Készségfejlesztő sor: egyensúlyzó járásgyakorlat, futójáték, lábboltozat erősítő gyakorlat, ugrás gyakorlatok

A tevékenység célja: A mozgásformák komplexebb formában történő alkalmazása, együttműködés fejlesztése, empátikus viselkedés gyakorlása a mozgásos játékok során.

Gondozási feladatok: Önállóságra való nevelés az öltözködésben a testnevelés foglalkozásra, szabadtéri helyszínre való biztonságos eljutás biztosítása, biztonságos közlekedés tanítása, szúnyogok, kullancsok elleni védekezésre való figyelemfelhívás, naptej használatának fontossága. Kulacs, esőkabát csomagolása kistáskába. Mezítláb végzett feladatok miatt a végén törlőkendő biztosítása a cipő felvétele előtt

Nevelési feladatok: Elfogadásra és együttműködésre történő nevelés, érzékenyítés az empátikus viselkedésre, alkalmazkodó képesség fejlesztése, szabálytudat erősítése, balesetveszélyes helyzetek felismerése és elkerülése.

Képességfejlesztés: Egyensúlyfejlesztés, talperősítés, kooperáció, együttműködés fejlesztése, kondicionális és koordinációs képességek fejlesztése (térérzékelés- és téri tájékozódás, szem- kéz és szem- láb koordináció fejlesztése); kognitív képességek fejlesztése (figyelem, koncentráció, reagálás gyorsasága, döntési képesség).

Alkalmazott módszerek, eljárások: magyarázat, bemutatás/bemutattatás, gyakorlás, segítségadás, ellenőrzés, hibajavítás, értékelés, motiválás; az SNI gyerekekkel differenciált bánásmód a több idő, lehetőségek felajánlása által

Eszközök: kis- és nagy karikák, hosszú kötél, állatos babzsákok (nyúl, medve, béka, mókus), 4 szín x 30 db színes szalag, bóják, koordinációs párnák, taktilis érzékelést fejlesztő szőnyeg

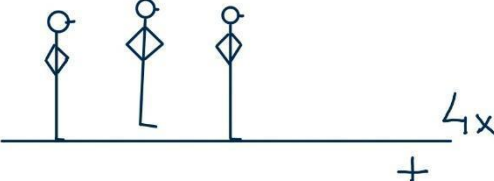
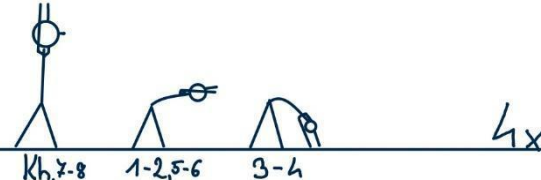
Bevezető

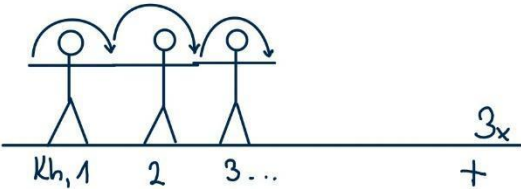
A biztonságos szabadtéri területre érve megbeszéljük a szabályokat, melyik fáig szabad elmenni, hova lehet lepakolni, mire kell odafigyelni, fákat nem szabad tépni.

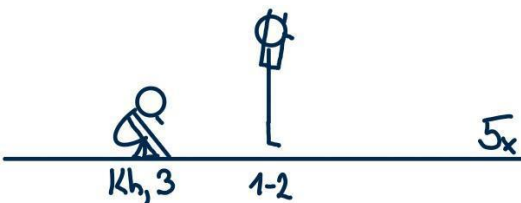
1. Járógyakorlat Hatása: talp, lábszár kar erősítő, hát nyújtó	Természetes járógyakorlat Járás folyamatosan körbe, egy tapsra lábujjon magastartásban járás, két tapsra külső talpélen oldalsó középtartásban járás, három tapsra irányváltoztatás.	„Sorakozzatok fel előttem libasorba! Járjatok körbe, és közben nagyon figyeljetek rám! Ha egy tapsot hallotok, lábujjon, magastartással haladjatok tovább. Amikor kettő tapsot hallotok, külső talpélen sétáljatok és a karotokat oldalsó középtartásban tartsátok. Ha három tapsot hallotok, akkor ellentétes irányba sétáljatok folytatva a feladatot. Gyakorlat rajta!”
2. Futójáték Hatása: láb erősítő hatású, memóriafejlesztő, környezeti tartalmú ismeretszerzés	Négy fa Kiválasztunk a helyszínen négy különböző fajtájú fát, odafutunk és megvizsgáljuk milyen fáról van szó. Jelen esetben mogyorófa, fenyőfa, ostorfa és kanadai juhar volt a közelben. Mikor mindenki hallotta a fák nevét és megtapintotta azokat, amelyik fa nevét kiáltjuk, ahhoz kell szaladni.	„Gyertek közelebb, hogy halljátok, amit mondok! Megbeszéljük melyik a mogyoró, ostorfa, juhar és fenyőfa! Valaki felismeri ezek közül valamelyiket? ...Fussatok ahhoz a fához, amelyiknek a nevét kiáltom! Miről ismertétek fel, hogy ez a fenyő...? Most fussatok ahhoz, amelyik a legjobban tetszik nektek! Mi tetszik ebben a fában neked? Hol álltok a legtöbben? Hol a

		legkevesebben? Hányan állnak a fenyőnél?
--	--	--

Gimnasztika

Alakzat: kör, középre nézve		
CÉL	LEÍRÁS	FELDOLGOZÁS
1. Lábgyakorlat lábszár erősítő	 Kh.: zártállás, kar csípőretartással 1-4ü: szökdelés előre 5-8ü: szökdelés hátra	Zárjátok össze a bokátokat, tegyétek csípőre a kezeteket. Ügyelve, hogy ne ütközzetek egymásnak, szökdeljetek befelé négyet, majd óvatosan vissza négyet. Húzzátok ki a kört, hogy legyen nagy helyetek. Az az ügyes gyerek, aki zárt lábban tudja végezni a feladatot! Gyakorlat folyamatosan rajta...gyakorlat állj.
2. Törzsgyakorlat Hatása: - törzserősítő - hátnyújtó	 Kh: terpeszállás, kar magastartásban 1-2ü: törzsdöntés előre 3-4ü: talajérintés	Álljatok terpeszállásba kar magastartásban. Törzsdöntés előre (1-2), talajérintés (3-4), majd törzsemelés döntésbe (5-6) és törzsemelés kh-be (7-8).

	5-6ü: törzsemelés döntésbe 7-8ü: törzsemelés kh-be	Az az ügyes gyerek, aki egyenes háttal tudja végezni a feladatot. Gyakorlat folyamatosan rajta...gyakorlat állj.
3. Kargyakorlat Hatása: karerősítő	 Kh.: terpeszállás, kar oldalsó középtartásban, tenyérrel felfelé 1-3ü: sorban egymás után jobb kézzel a másik tenyerébe csap	Álljatok terpeszállásba és nyújtsátok oldalsó középtartásba a karokat, úgy hogy a tenyeretek az ég felé nézzen! helyezzétek a mellettetek lévő kezébe a tenyereteket! Tőlem indulva a jobb tenyeretekkel csapjatok a másik tenyerébe! Figyeljétek jól, hogyan csinálom! Gyakorlat rajta! Most már háromszor körbeértünk, ismételjük meg a másik irányba!
4. Hasgyakorlat Hatása: - has-, háterősítő - láberősítő	 Kh: hátonfekvés nyújtott lábbal, tarkóratartás 1-8ü: tértfelhúzás felhúzás váltott lábbal	Feküdjetek a hátatokra, tegyétek a kezeteket a tarkótokra! Kezdjétek el a lábatokkal biciklizni, először lassan, jól nyújtsátok ki a lábatokat, minden erőtetet tegyétek bele, hogy feljussatok a hegytetőre! Most visszafelé kezdtünk

		gurulni, próbáljátok visszafele tekerni a biciklit! És most a hegy túloldalán a lejtőn nagyon gyors a bicikli, gyorsan tekerjétek, ahogy csak tudjátok! Az az ügyes gyerek, aki jó magasra fel tudja húzni a térdét! Gyakorlat folyamatosan rajta...gyakorlat állj.
5. Hátgyakorlat Hatása: • hasnyújtó • háterősítő • karerősítő	 Kh: hasonfekvés tenyértámasz váll mellett 1-4ü: karral mellkas feltolás 5-8ü: törzspeengedés kh-be	Feküdjetek hasra, tenyereteket helyezétek vállatok mellé. Emeljétek meg a mellkasotokat, karotokkal toljátok ki magatokat, amennyire tudjátok. (1-4), érzitek, hogy nyúlik a hasatok, hátatok? Ereszkedjetek vissza (5-8). Gyakorlat folyamatosan rajta...gyakorlat állj.
6. Lábgyakorlat Hatása: • láb-, karerősítő	 Kh: guggolótámasz	Guggoljatok le, támaszkodjatok meg magatok előtt. Tapsra ugorjatok magasra, nyújtsátok az ég felé a kezeteket, majd guggoljatok vissza. Az az ügyes gyerek, aki

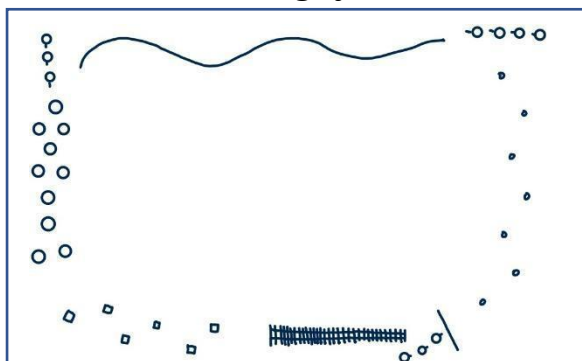
	1-2ü: guggolásból felugrás, kar lendítése magastartásba 3ü.: guggolótámasz	hosszúra kinyúlik ugrás közben! Gyakorlat folyamatosan rajta...gyakorlat állj.
--	--	---

Fő rész

~ Készségfejlesztő sorok ~

Fejlesztési cél: térérzékelés • testtudat • szem-kéz koordináció • szem- láb koordináció • finommotorika • egyensúlyérzékelés • állóképesség • kognitív képességek fejlesztése (figyelem, koncentráció, reagálás gyorsasága, döntési képesség) • verbális készségek • szabálykövetés • feladattartás • együttműködés	Foglalkoztatási forma: csoportos, átlós indítással. Gyakorlat ismertetésének módja: magyarázattal kísért bemutatás (a pálya két-két feladatát, más-más gyerekkel). Gyakorlatvezetés módszere: határozott Ismétlésszám: 4-5 kör Segítségadás módja: szóbeli és tevőleges (pl. egyensúlyozó járásgyakorlatnál). A balesetveszély elkerülése érdekében a pálya legnehezebb feladatainál történő segítségadás.	Két részre osztom a gyerekeket. „Akik legelől állnak, megkérem őket, hogy mutassák be a feladatot a többieknek. A következő mindig akkor induljon, ha az előtte lévő elhagyta a narancs színű bóját.”
--	---	--

Készségfejlesztő sor



1. feladat	Ugróiskola karikákkal Egy karikába páros lábbal kell ugrani, kettő karikába terpeszugrás.	„Ahol egy karikát láttok, abba páros lábbal ugorjatok, az ügyesebbek ugorhatnak fél lábbal! Ahol két karika van egymás mellett, ott terpeszugrás a feladat.”
2. feladat	Futás szlalomba Bóják kikerülésével futás a taktilis érzékelést fejlesztő szőnyegig.	„Innentől a kék szőnyegig a bójákat szlalomba kikerülve fussatok! Akkor indulhattok, ha az előttek lévő elhagyta a narancssárga bóját!”
3. feladat	Járás a taktilis érzékelést fejlesztő szőnyegen Egyesével a szőnyegen való járás a feladat.	„Sétáljatok a szőnyegen végig, és utána türelmesen várjatok, míg a következő feladatnál sorra kerültök! Egyszerre egy gyerek lehet a szőnyegen, várd meg, amíg az előtte lévő lelép róla!”
4. feladat	Különböző állatok járásának az utánzása Minden körben más állat mintájára kell járni a bóják vonalán. Ezt az állatot mintázó babzsákkal jelöljük. Pl.: mackó, nyúl, mókus, béka	„Figyeljétek meg milyen állatot láttok a babzsákon! Ügyeljétek arra, hogy minden körben új állatot láttok majd. Ezeknek az állatoknak a járását kell utánoznotok, és úgy eljutni a kötélig. A medve négykézláb mászik, a mókus szökdelve közlekedik, a nyuszi guggolva szökdécsel, a béka guggolásban nagyokat ugrik! Várjátok meg, míg az előttek lévő elhagyja a narancssárga bóját!”
5. feladat	Egyensúlyozó járás kötélén Tyúklépésben járás a kötélén.	„Tyúklépésben haladjatok végig a kötélén! Az az ügyes gyerek, aki a kötélén tud maradni járás

		közben! Akkor indulhattok, ha az előttek lévő elhagyta a narancssárga bóját!”
--	--	---

Játék

Hatása: Láb és kar erősítő. Térbeli tájékozódás gyakorlása. Színfelismerés, számlálás gyakorlása.	Kukacgyűjtés madaraknak A réten rózsaszín, zöld, kék és sárga szalagokat szórtunk szét. A színeknek megfelelő karikába, fészekbe kell egyesével begyűjteni a kukacokat. Négy csapatot alkotunk színek szerint, tapstól tapsig lehet a kukacokat gyűjteni. A végén összeszámlálják, és a legtöbb kukacot gyűjtő csapat nyer!	„Négy csapatra osztunk benneteket, mindenki ahhoz a karikához álljon, amelyik színt mondtam neki. A feladat, hogy a saját fészeknek megfelelő szalagokat egyesével gyűjtsétek be a fészketekbe. A játék tapsra indul, és ha tapsot hallotok, vége a gyűjtésnek. Ezután számoljátok össze az összegyűjtött kukacokat, és megnézzük, kinek gyűlt össze a legtöbb! Egymást ne lökjétek fel, figyeljétek oda egymásra!”
--	--	--

Befejező rész

Hatása: Hát-, kar nyújtó	Lazító gyakorlat Kh.: guggolás A virág növekedésének eljátszása séta közben.	„Álljatok körbe, guggoljatok le és induljatok el menetirányba! Képzeljétek el, hogy apró magokként sétáltok körbe. Tapssal hallassátok az eső hangját, amitől megnőnek a növények és kibújnak a földből. Először az egyik kar nyúlik a magasba, majd a másik kar is, mintha friss hajtások lennének.
---	--	--

		Érzitek milyen melegen süt a nap az arcotokra? Fordítsátok az ég felé! Ebben a melegben elkezdett hajtani egy bimbó is, amiből egy gyönyörű virág növekedett. Elkezdte fújni a szél a szirmokat körbe-körbe. A karunkat előre és hátra mozgassuk. Engedjétek le a karotokat és lassan álljatok meg!” „Nagyon figyelmesen vettetek ma részt, öröm volt látni, hogy a legtöbb feladat hiba nélkül sikerült! A nagy fa tövében osztunk kendőt a lábtörléshez, utána fel tudjátok venni a cipőtöket! Egészségeetekre!”
--	--	--

4. sz. melléklet: Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka tevékenység tervezet

Tevékenységet tartja: Scholtz Nóra, Orbán Zita Veronika

Korcsoport: nagycsoport

A tevékenység helyszíne: Brunszvik kastélypark

Tevékenység előzménye: mozgásos tevékenység a parkban, fák megismerése

Tevékenység tartalma/témája: Előző napi játék felelevenítése, falevelek satírozása, felismerése

A tevékenység szervezeti formája: párhuzamosan végezhető differenciált tevékenység

A tevékenység célja:

- Játékba ágyazott természetismereti tudás átadása
- Természet szeretet megalapozása, fejlesztése, természet óvásának gyakorlása
- Finommotorikus mozgások fejlesztése

A tevékenység feladatai:

- Manipulációs készség, finommotorika alakítása, erősítése, mélyítése satírozás során
- Tapintás érzékelés fejlesztése (pl.: kartonpapír, rajzlap, falevél)
- Reális egyéni célok kitűzésének és követésének cselekvési alternatívák meglátására való képesség fejlesztése
- Személyre szabott értékelés az alkotások pozitív kiemelésével, a türelmes, kitartó munkavégzéssel
- Szociális képességek: önismeret alakítása, önbizalom erősítése, segítségnyújtó képesség fejlesztése
- Elméleti tudás alkalmazása gyakorlatban, pl.: falevél fajtájának felismerése

Nevelési feladatok:

- Türelem, várakozás képességének erősítése
- Figyelmes hallgatásra való nevelés
- A társ megsegítésére való tanítás
- Közös alkotó élmény útján közösségérzet kialakítása, egymás elfogadására nevelés

Didaktikai alapelvek:

- Tudományosság elve: környezetismereti tudás elsajátítása valós tapasztalatokon keresztül
- A tanulás motivációjának elve: érzelmi kapcsolat alakítása, teremtése az anyaggal
- A gyermek tudatosságának elve: a feladat testre szabottsága, ami ösztönzi őket a feladat megoldásra, (kíváncsiság felkeltése)
- Aktivitás elve: a tevékeny részvétel feltételeinek megteremtése
- Differenciálás elve: a gyermek képességeit figyelembe véve, annak megfelelő nehézségű falevél kiosztása
- Visszacsatolás elve: a satírozás eredményeképpen kirajzolódó falevél felismerése, memória fejlesztése

A tevékenység módszerei:

beszélgetés, bemutatás, szemléltetés, megfigyelés, játék, szóbeli irányítás, gyakorlás, differenciált segítségnyújtás, ellenőrzés, hibajavítás, értékelés- visszacsatolás, pozitív megerősítés

Differenciálási lehetőségek:

- Falevelek közötti differencia biztosítja, hogy könnyebb vagy bonyolultabb levéllel dolgozzanak a gyermekek, akár a könnyebbtől a nehezebb felé haladva készíthetik el alkotásukat

Tevékenység eszközei: kartonlap vagy rajztábla, négy fajta falevél, színesceruza

Szervezési feladatok: eszközök előkészítése, hely kialakítása a tevékenységhez

Motiváció: előre összekészített eszközök, nem tudják mi van a papír alatt, satírozással kiderül

A tevékenység kidolgozása

Kezdő szakasz	
A tevékenység tartalma, módszerek, eszközök, készség- képességfejlesztési lehetőségek	A tevékenység várható menete, szervezési feladatok
Fák fajtájának felelevenítése már ismert futójátékkal, mesélés egy-egy fánál a szerepükről, hasznosságukról, védelmükről	szervezés: • Fűben a fák alatt ha szükséges, akkor pléd leterítése

Értelmi képességek: falevelek, fatörzsek megfigyelése Motiváció: • futójáték, gyorsaság • Fújja szél a fákat... kezdetű mondóka • a meglepetés, ami kirajzolódik a satírozás során Módszer: játék, szemléltetés, megfigyelés, beszélgetés, magyarázat-az eddigi ismeretek felidézése érdekében Eszköz: képek, barkácsoláshoz való anyagok Képességfejlesztés: vizuális észlelés, megfigyelőképesség, feladatértés, szövegértés a feladatadaskor	• Tevékenységhez szükséges eszközök előkészítése Eszközök használatával kapcsolatos szabályok rögzítése A satírozás, mint új technika alkalmazásának megbeszélése, bemutatása, differenciált kivitelezés lehetőségének felkínálása
Alkotómunka szakasza	
Alkotómunka elindítása: • Fűben/pléden kényelmesen egymás mellett elhelyezkedés, színesek kiosztása(narancs, barna, piros, zöld) Alkotómunka menete: • feladat megbeszélése; differenciált feladatadás • előkészített papírok kiosztása, satírozás technikájának elsajátítása • önbizalom erősítése, pozitív megerősítés • türelem gyakorlása, minta alakulásával párhuzamosan • kitartás fejlesztése a munkavégzés során, egyéni fejlettségi szint figyelembevételével az alkotómunka során	Technikák pontosítása Igény szerinti segítségadás 1. papír satírozása 2. falevél kirajzolódása 3. falevél összepárosítása az ismert fával 4. óvodai jel rárajzolása Differenciálási lehetőség: 1. kisebb vagy nagyobb levél satírozása 2. munkafolyamatokban való tevőleges segítségnyújtás

• közösségi nevelés, egymás segítése a feladat során • feladattartás, feladattudat alakítása a feladat végig vitelében Eszköz: színes ceruza, falevél, papír, kemény alátét Módszer: technika bemutatása a gyerekeknek, folyamatos értékelés, pozitív visszacsatolás Képességfejlesztés: szem-kéz koordináció, finommotorika, téri viszonyok észlelése-érzékelése, szándékos figyelem összpontosítására való képesség, kudarcűrő képesség; feladattartás, feladattudat alakítása	Értékelési szempontok: kidolgozás esztétikuma, kitartó munkavégzés, falevél felismerése, fához társítása
Befejező szakasz	
Munka befejezésére utalás, ha valaki több levelet satírozott át Az elkészült munkák összegyűjtése Módszer: cselekedtetés, Képességfejlesztés: utasításra történő feladatvégzés, (munka befejezése) végrehajtás, koncentrációs képesség, kreativitás fejlesztése értékeléskor a fafajták, szerepük felidézésével memória fejlesztése Hangulati lezárás: Vidám, meghitt lezárás, szabadjáték folytatása a természetben	Látom, hogy már több levél is gyönyörűen kirajzolódott. Csoportos értékelés: Gyertek, vegyétek kezetekbe az elkészült leveleteket, és álljatok az alá a fa alá, amelyiknek a levele a papírra kirajzolódott! Kiáltson nagyot az ostorfa csapata, majd a juharfa, és végül a mogyorófa csapata! Nagyon szép faleveleket készítettetek, tegyétek óvatosan egymásra a kosárba, utána mehettek tovább játszani!

5. sz. melléklet: Verselés, mesélés tevékenység tervezet

Tevékenység helyszíne: Martonvásár, Agroverzum/óvodaudvar

Korcsoport: nagycsoport

Tevékenységet tartja: Scholtz Nóra, Orbán Zita Veronika

Tevékenység tartalma: Csukás István: Az egylábú esernyőmadár

Tevékenység formája: tervezetten szervezett

Készség- és képességfejlesztési feladatok:

- passzív szókincs fejlesztése (pl.: telefonfülke, ráhuppan, tollászkodik)
- beleélő képesség fejlesztése, - a szereplők (Pom Pom, Picur, nagy bajuszú tűzoltó, Egylábú Esernyőmadár, Gombóc Artúr) elkülönítése hangszínváltással való elősegítése

Tevékenység módszerei:

- játék, mesélés

Szervezési feladatok:

- megfelelő hely biztosítása a szabadban
- gyermekek öltöztetése időjárásnak megfelelően

Tartalmi feldolgozás

A fejlesztő tevékenység felépítése, menete	A fejlesztés módszerei, munkaformák, eszközök, megjegyzések
szervezési feladatok: • a mese hallgatásához nyugodt légkör megteremtése • az érdeklődő gyermekek elhelyezése félkörben • elegendő hely biztosítása a mesehallgatáshoz	Félkör alakzatban elhelyezkedve, a szabadlevegőn kényelmes széken/pokrócon ülve megteremtjük a lehetőséget arra, hogy jó hangulatban, komfortos környezetben követhessék a gyerekek a mesét.

• időjárásnak megfelelő öltözet biztosítása	
Motiváció: • kincsesláda kihelyezése, mesekönyv előkészítése • Essél eső essél...ÉNO 27	Az év bármely szakaszában alkalmazható mese, különösen esős, szeles időben lehet aktualitása. Ez a természeti jelenség minden évszakban előfordulhat. Ráhangolódásképp Forrai Katalin Ének az óvodában című könyvből
I. Bevezetés	
“Pom Pom ült az ágon...” “Hogy kicsoda Pom Pom?” “Picur jött arra...” “Veled mehetek?” „Ahogy mentem, mendegéltem, elmentem...” „-Segítsél ki, te szegény ember...” „Hát kapta a juhász, levágott egy karót” „-Mit kívánsz, te szegény ember...?”	A mesét figyelemfelkeltő hangon kezdem, nyugodt tempóval. A különböző szereplőket a hangommal érzékeltetem. Bólintást meg is jelenítem, az érzelmeket az arkifejezésemmel jelenítem meg.
II. Bonyodalom	
“...nagy kövér esőcsepp pottyant rájuk...” “-Jaj az új frizurám!” “-Lukas a fa!” “-Lukas az eresz!”	Rossz érzelmeket is fontos megélni, a kétségbeesés a hangomon keresztül is érzékelhetővé válik.
III. Kibontakozás	
“-Igazán találkozhatnánk Egylábú Esernyőmadárral!”	A mesében megjelenik egy mese, előrevetíti az Esernyőmadár

“Egyszer volt, hol nem volt,…”	segítségnyújtását. Az új mesét Pom Pom hangjával narrálom.
IV. Tetőpont	
“-Az is jó lenne, ha Gombóc Artúr véletlenül véletlenül erre járna!”	Mesében a mese megjelenése, a történet vonulatának követése. A vágyódás őszinte hangjának előadásával elősegítem a történetek találkozásának érthetőségét.
V. Megoldás	
“Ott jön! Véletlenül…” “Picur megvárhatlak? Most már nem ázom meg, velem van egylábú esernyőmadár!”	Mese fontos eleme, hogy a kívánság a szerencsével párosulva valóra válik. Ujjongó, örömteli hanggal adom elő a mesében megjelenő kétségek és rossz érzések feloldását elősegítve.

Visszavezetés a játékba:

- a megkezdett játékok folytatására való buzdítás
- mozgásos játékok felajánlása az udvaron

6. sz. melléklet: Ének, zene, énekes játék, gyermektánc tevékenység tervezet

Tevékenységet tartja: Scholtz Nóra, Orbán Zita Veronika

A tevékenység helye: óvodaudvar

Korcsoport: nagycsoport

Tevékenységi forma: Énekes játék, gyermektánc /tervezetten szervezett/, mesébe ágyazott tevékenység

A tevékenység előzménye: Dalos játékok megismerése

A tevékenység tartalma/témája:

Zenei feladat: ritmusérzék fejlesztése

összekapcsolása tapssal, visszhang játékkal

Ismert mondóka és dalok gyakorlása:

Itt ül egy kis kosárba...(ÉNO 143)

Zöld paradicsom...(ÉNO 181)

Ennek a kislánynak nem jutott párja...(ÉNO 95)

Járom az új váramat... (ÉNO 141)

Zenehallgatás: Tavaszi szél vizet áraszt (Törzsök 1982)

A tevékenység célja: szabadban végzett tevékenység által a természet szeretete, ritmusérzék fejlesztése, térben való tájékozódás gyakorlása, türelem fejlesztése, eltérő hangmagasságban való éneklési készség erősítése, körjátékokban való kooperáció fejlesztése

A tevékenység feladatai:

1. Didaktikai feladatok:

- Szemléletesség elve: ritmusok érzékeltetése: tá, titi, szünet; változatok tempók, hangerő kiválasztása
- Fokozatosság elve: egyszerű dalos játéktól az összetettebb dalos játék mozgásanyagának pontos végrehajtása megjelenítése
- Tudatosság elve: könnyebb ritmusoktól az összetettebb ritmusképekig haladva szemléltetni és gyakorolni azokat a visszhangjáték segítségével
- Egyéni bánásmód elve: a gyermekek önfegyelmének ismeretében a szerepre való választás időzítésével, differenciált értékeléssel
- Motiváció elve: keretmesébe ágyazott játékos tevékenységgel motiváció fenntartása

2. Nevelési feladatok:

- Zenehallgatóvá nevelés az egyedi zenehallgatással, előadással
- Önfegyelemre nevelés: a szabályok betartásával ismétlődő játékos feladattal
- Közösségi nevelés egymás iránti szeretet mélyítése a szemkontaktus felvételével dalos játékok szereplőinek kiválasztásakor
- Kooperáció fejlesztése a dalos játékoknál és a térképhasználatkor
- Az anyanyelvi nevelés: az él hangsúlyos magyar beszéd megjelenítése a mondókán és a dalos játékokon
- Tiszta intonálásra törekvés személyes mintaadással
- Esztétikai nevelés a dalok előadásával, a harmonikus mozgásra való ösztönzéssel, óvodapedagógus minta adásával

3. Képesség- és készségfejlesztés:

- Zenei emlékezet fejlesztése a dalok felismerése köztes motívum dúdolásával, szövegmotívumról, játékról
- Szándékos figyelem, emlékezet fejlesztése a dalok ismétlésével és a zenei fejlesztő feladattal
- Egyöntetű mozgásra való törekvés, esztétikus játékmozdulatok a dalok ismétlésekor
- Tiszta éneklési készség fejlesztése : a dalok megfelelő magasságú kezdése hangmagasság átvételével

Alkalmazott módszerek, eljárások: bemutatás, magyarázat, beszélgetés, gyakorlás, ellenőrzés, értékelés, hibajavítás

Eszközök: borítékba csomagolt térkép és keretmese, kincsesládák az állomásokra, tízórai az utolsó kincsesládába

Szervezési feladatok: kincsesládák összekészítése és azok elhelyezése az óvodaudvaron

A TEVÉKENYSÉG KIDOLGOZÁSA, A TÉMA FELDOLGOZÁSA		
A fejlesztő tevékenység felépítése-keretmese, menete és az óvodapedagógus közlései	Keretmese	A fejlesztés módszerei, foglalkoztatási formák, eszközök, megjegyzések
Szervezés: - udvaron elhelyezni a kincsesládákat	A keretmese fenntartja a motivációt, játékosá varázsolja a tevékenységet.	Tervezetten szervezett tevékenység.

- gyerekek megfelelő öltözetet vegyenek	Informálja a gyermekeket a feladatról, játékos, de érthető módon közli a feladatot.	ideális feltételek megteremtése: hely, idő, ének tevékenységhez megfelelő hely biztosítása
- „hallgassátok meg figyelmesen a Jótündér üzenetét, amit nektek írt!” - „a tuják előtti területet fésüljétek át alaposan! Ott fogtok egy kincsesládát találni. Aki megtalálta, kérem bontatlanul hozza ide!” - Dicsérettel való motiválás	Bevezető köszöntő, keretmese elkezdése „Kedves mosolygós gyerekek! Köszöntelek benneteket a zölderdei tavi birodalmamban! Nagy örömömre szolgál, hogy eljöttetek hozzám ezen a gyönyörű péntek délelőttön! Ezt a levelet azért írom most nektek, hogy a segítségemmel felfedezzétek az elrejtett borítékokat, melyekben újabb útmutatást találhattok a kincs megtalálásához! No de melyik királyfinak hullott az ölébe a megmentésre váró királykisasszony anélkül, hogy a feladatokkal, akadályokkal nem kellett volna szembenéznie? Hát bizony egyiknek sem! Most már talán sejtitek, hogy rátok is várnak kihívások, melyeket	- Elcsendesedés, figyelem irányítása a levélre, motiváció felkeltése.

	ha teljesítettek, jutalmul egy térképet kaptok, ami közelebb visz a kincses ládához! Kövessétek segédeimet, Nórit és Zizit, akik segítségetekre lesznek az úton! Üdvözlettel: Erdei Jótündér”	
Ismétlődő folyamatok az állomásoknál: - Kincsesláda felnyitása- kiválasztott gyermek - Levél felolvasása - Dalosságjáték eljátszása - Borítékból térkép felfedése- kiválasztott gyermek - Következő állomás felfedezése Hibajavítási szempontok: -Tiszta éneklésre ösztönzés -A motívum egység hangsúlyozása szavak szétválasztására - Dicsérrettel való motiválás	1.állomás „Hős felfedezőim! Kiváló csapatnak tűntök, el is érkeztetek az első állomáshoz! A kincsesláda akkor mutatja meg mit rejt, ha eljátsszátok egyik kedves dalos játékokat, az itt ül egy kis kosárba kezdetű dalt! Nyáron bálba szeretnék menni, de egy szélvihar sajnos elsöpörte a szalagjaimat, amiből ruhát varrhatnék. Kérlek szedjétek össze a réten elhullott színes szalagokat, és ettől a boríték elétek tárja a következő térképet! Szellő hátán lovaglok, onnan nézek le rátok! Üdvözlettel: Erdei Jótündér”	-Először “lálázva” énekeljük el a dalt, hogy a dallamok fokozatosan újra eszükbe jussanak. -Itt ül egy kis kosárba...(ÉNO 143) -A négyféle színű szalagokat elfújta a szél, egyesével kell odafutni velük a gyűjtőhelyhez, ahol a végén össze is számlálják színenként. Ezáltal a finommotorika, az állóképesség fejlesztése és a számlálás gyakorlása is megvalósul.

- „Guggoljatok körbe, két gyermeket meg valaki kiszámolhat, aki eddig kedvesen viselkedett, én úgy láttam ez XY volt.” <u>Hibajavítási szempontok:</u> -Tiszta éneklésre ösztönzés -A motívum egység hangsúlyozása szavak szétválasztására - Dicsérettel való motiválás	2. állomás „Kedves nyomozók! Ha ezt a levelemet olvassátok minden bizonnyal sikeres volt az utatok és jól olvastátok le a térkép jeleit! Ezennel a gyönyörű hangotokon a zöld paradicsom kezdetű dalt szeretném meghallgatni, hogy a kincsesláda felfedje további rejtelseit! Szellő hátán lovaglok, onnan nézek le rátok! Üdvözlettel: Erdei Jótündér! A boríték ritmus visszhanggal nyílik, melyben Nóri lesz segítségemre!”	-Dalos játék szabályának felelevenítése, memória fejlesztése, majd amíg szívesen játsszák, addig ismételjük. -Zöld paradicsom...(ÉNO 181) -Ritmusérzék fejlesztése, fokozatosság elvének megjelenítése: egyszerűbb ritmus, majd egyre nehezebb.
-,Dallam felismerése az első feladat, kézfeltevással jelezze, aki gondolt valamire és megsúghatja a fülembe!” -Dalosjátékhoz egy gyermek kiválasztása, szemkontaktus felvételére figyelem felhívása,	3. állomás „Kedves felfedező gyerekek! Közeledtek a kincs felé! Nagyon megszerettem a hangotokat, és ahogy eddig, most is a csilingelő hangotok által tudjátok a térképet megkapni! Játsszátok el azt a dalt, amit most Zizi eldúdol nektek! Felismertétek? (Ennek a kislánynak nem	-Belső hallás fejlesztése dallamfelismerés segítségével. -Diffrenciálási lehetőség, hogy kettesével, vagy az

lányok fiúkat válasszanak. -Kettesével/hármasával összeállnak, x kéz és x láb lehet a talajon. Különböző feladványok. - Dicsérettel való motiválás	jutott párja...) A dal után egy ügyességi feladat következik, amit segédeim fognak elmondani nektek! Szellő hátán lovaglok onnan nézek le rátok: Erdei Jótündér!”	ügyesebbeket már hármasával osztom csapatokra, és annak megfelelően adok utasítást, hogy hány láb, hány kéz legyen a talajon.
-,„Alkossatok kört, és ismételjétek az új dal szövegét, amit elétek mondok. Karmozdulataimat is figyeljétek és utánozzátok!” „Járom az új váramat, járom a sajátomat. Szomszéd Kisné kit tesz mellém, kivel hazamenjek? Kisné: Ezt adom ezt. Kérő: Ez kell nekem ez! Együtt: Szép őmaga, szép ruhája, szép a két orcája.” -Jól érthetően mondani, szavak határát egyértelműen érzékeltetni. - Dicsérettel való motiválás	4. állomás „Kedves felfedezők! Ha eddig eljutottatok, akkor biztosan igazi nyomozók vagytok már! Olyan szépen énekeltetek eddig! Nagyon megszerettem a hangotokat! Segédeim tanítanak nektek egy új dalt! Énekeljétek el nekem a dalt, majd ezután fény derül arra, hogy merre van a nagy kincsesláda elrejtve! (Járom az új váramat...)” Szellő hátán lovaglok, onnan nézek le rátok! Üdvözlettel: Erdei Jótündér”	-Új dal tanulása, Járom az új váramat kezdetű dal. Szöveg megtanulása, majd dallam hozzáéneklése, mozdulatokkal segíthetjük a szöveg bevéssődését.

5. állomás		
-Tízórai elfogyasztásához székek biztosítása. -,„Foglaljatok helyet, mindenkinek osztunk a kincsesláda kincseiből. Mialatt esztek, eléneklünk nektek egy gyönyörű dalt. Utána mehettek játszani!”	„Kedves sikeres felfedezők! Célba értetek és nagyon örülök a szorgalmatoknak és kitartásotoknak, amivel kerestétek a kincset! Osszátok el a finomságokat, amiket a láda rejt. Mindezt csendben, figyelmesen! Szeretettel: Erdei Jótündér”	-Térkép alapján a nagy kincsesláda felfedezése, térbeli tájékozódás fejlesztése. -Tavaszi szél...

7. sz. melléklet: Külső világ tevékeny megismerése - környezeti tartalommal tevékenység tervezet

Tevékenységet tartja: Scholtz Nóra, Orbán Zita Veronika

Korcsoport: vegyes csoport

A tevékenység helyszíne: Csillagfürt Ökoóvoda udvara

Tevékenység tartalma/témája: Pók és pókháló készítése

A tevékenység szervezeti formája: párhuzamosan végezhető differenciált tevékenység

A tevékenység célja:

- Kézműveskedés által *természetismereti tudás átadása*
- *Természetszeretet megalapozása, fejlesztése, természet óvásának gyakorlása*
- Finommotorikus mozgások fejlesztése
- önbizalom erősítése, pozitív megerősítés
- türelem gyakorlása, egymás kivárása
- kitartás fejlesztése a munkavégzés során, egyéni fejlettségi szint figyelembevételével az alkotómunka során
- közösségi nevelés, egymás segítése a feladat során
- feladattartás, feladattudat alakítása a feladat végig vitelében

A tevékenység feladatai:

- Pókok jellemzőinek, élőhelyeinek, tulajdonságainak megbeszélése, tudatosítása
- Nemszeretem állatok kapcsán a pókhoz való helyes viszonyulás elsajátítása
- Manipulációs készség, finommotorika alakítása, erősítése fonaltekerés során
- Tapintás érzékelés fejlesztése (pl.: ág, fonal, zseníliadrót)
- Finommotorika fejlesztése rajzolás, ragasztás, fonás során
- Személyre szabott értékelés az alkotások pozitív kiemelésével, a türelmes, kitartó munkavégzéssel
- A tevékenység befejeztével az elkészült munkák esztétikai élményének észrevétele, igénye a gyerekek által
- Érzelmi, akarati képességek: kudarcűrő képesség; feladattartás, feladattudat alakítása; türelem fejlesztése
- Szociális képességek: önismeret alakítása, önbizalom erősítése, segítségnyújtó képesség fejlesztése

- Elméleti tudás alkalmazása gyakorlatban, pl.: Mit tudunk a pókról?

Nevelési feladatok:

- A társ megsegítésére való tanítás
- Közös alkotó élmény útján közösségérzet kialakítása, egymás elfogadására nevelés
- Türelem, várakozás képességének erősítése

Didaktikai alapelvek:

- Tudományosság elve: környezetismereti tudás elsajátítása valós tapasztalatokon keresztül
- A tanulás motivációjának elve: érzelmi kapcsolat alakítása, teremtése az anyaggal
- A gyermek tudatosságának elve: a feladat testre szabadsága, ami ösztönzi őket a feladat megoldásra, (kíváncsiság felkeltése)
- Aktivitás elve: a tevékeny részvétel feltételeinek megteremtése
- Differenciálás elve: segítségnyújtás a gyermek képességeit figyelembe véve

A tevékenység módszerei: megfigyelés, beszélgetés, bemutatás, szemléltetés, differenciált segítségnyújtás, értékelés- visszacsatolás, pozitív megerősítés

Tevékenység eszközei: faágak, vastag fonal, zsenília drót, olló

Szervezési feladatok: eszközök előkészítése, hely kialakítása a tevékenységhez, gyermekek motiválása tevékenységre játék feltételének megtartásával

Motiváció: előre elkészített pókháló jól látható helyre kiakasztva

A tevékenység kidolgozása

Kezdő szakasz	
A tevékenység tartalma, módszerek, eszközök, készség- képességfejlesztési lehetőségek	A tevékenység várható menete, szervezési feladatok
Motiváció: • Készíthető alkotás bemutatása	Szervezés: • Asztalok és székek elhelyezése az udvaron

Módszer: szemléltetés, megfigyelés, beszélgetés–az eddigi ismeretek felidézése érdekében Képességfejlesztés: vizuális észlelés, megfigyelőképesség, feladatértés, szövegértés a feladatadáskor Kérdések: Ki találkozott már pókkal? Hol laknak a pókok? Mit esznek? Miért van hálójuk?	• Tevékenységhez szükséges eszközök előkészítése Eszközök használatával kapcsolatos szabályok rögzítése.
Alkotómunka szakasza	
Alkotómunka elindítása: • Asztalon kényelmesen egymás mellett elhelyezkedés, ágak kiosztása, fonal választása Módszer: technika bemutatása a gyerekeknek, folyamatos értékelés, pozitív visszacsatolás Képességfejlesztés: szem-kéz koordináció, finommotorika, téri viszonyok észlelése-érzékelése, szándékos figyelem összpontosítására való képesség, kudarcűrő képesség; feladattartás, feladattudat alakítása	Technikák pontosítása Igény szerinti segítségadás 1. ág stabil tartása 2. fonal rákötözése 3. zseníliadrót kiválasztása 4. pók elkészítése Differenciálási lehetőség: 1. munkafolyamatokban való tevőleges segítségnyújtás Értékelési szempontok: kitartó munkavégzés, fonal feszessége, beszélgetés a pókokról
Befejező szakasz	
Az elkészült munkák összegyűjtése, kiakasztása Képességfejlesztés: koncentrációs képesség, pókok szerepének felidézésével memória fejlesztése Hangulati lezárás: Vidám, meghitt lezárás, szabadjáték folytatása az udvaron	Nagyon szép pókok és pókhálók készültek, kitartó volt mindenki, aki megpróbálkozott a pókhálókészítéssel! Vigyázzatok ti is a pókokra és kerüljétek el őket, hogy békében élhessünk egymás mellett!

8. sz. melléklet: Külső világ tevékeny megismerése-matematikai és környezeti tartalommal tevékenység tervezet

Tevékenységet tartja: Scholtz Nóra, Orbán Zita Veronika

Korcsoport: nagycsoport

A tevékenység helyszíne: óvodaudvar

Tevékenység tartalma:

- rovar rajzolása, kirakása termésekből, levelekből
- rovarok fejlődésének megismerése

Tevékenység szervezeti formája: tervezett

Eszközök: papír, színes ceruza, termések, kavicsok, ágacskák, bogarak árnyéka a papíron, rovarok fejlődését ábrázoló játék

Tevékenység általános nevelési feladatai:

- koncentrációs képesség fejlesztése a feladatok megértésével, végrehajtásával, memória fejlesztése a már meglévő ismeretek ismétlésével és új ismeretek átadásával, finommotorika fejlesztése a termések felcsipegetésével, helyzetfelismerés fejlesztése a feladatok gyors megértésével és megoldásával

Motiváció: előre elkészített alkotások kihelyezése jól látható helyre, termések, papírok, ceruzák előkészítése

Tevékenység módszerei: játékos feladatvezetés, rövid, érthető feladatismertetés, differenciálás, ellenőrzés, hibajavítás, pozitív megerősítés, dicséret, megfigyelés, beszélgetés

Szervezési feladatok: udvaron asztalok és székek elhelyezése, eszközök elérhető közelségbe helyezése

Tevékenység menete

Cél	Tevékenység	Tevékenység feldolgozása
- finommotorikai mozgások fejlesztése - számlálás gyakorlása	A gyermekek két tevékenységben is részt vehetnek. Az egyiknél termésekből rakhatnak ki	- felhívni a figyelmüket, hogy mindenki sorra kerül, legyenek türelmesek, három

- rovarok megismerése, megkedvelése	különböző rovarokat, a másiknál a rovarok fejlődési szakaszait láthatják és rakhatják sorrendbe.	helyszínen is várja őket izgalmas játék - röviden, érthetően elmondani a feladatot -kreatív feladatoknál biztatni, hagyni kibontakozni a gyermeket - hibajavítás - biztatás, pozitív megerősítés “Üljetek az asztalhoz, annyi gyermek fér el egyszerre egy asztalnál, ahány széket az asztal köré tettünk.”
I. Rovarok fejlődésének megismerése		
-rovarok megismerése -türelem gyakorlása, megvárják míg hozzájuk kerül az eszköz -beszélgetés a rovarokról	-Ki ismeri ezt a rovar, bogarat? -milyen testrészeit figyelhetitek meg a bogaraknak? -ki találkozott már ilyennel? -hol élnek, mit esznek ezek az állatok? -hogyan fejlődik a katicabogár? (kis bábuk elrendezése)	- röviden, érthetően elmondani a feladatot - hibajavítás - biztatás, pozitív megerősítés “Válasszatok, melyik játék érdekel benneteket! Rendezzétek sorba, keressétek meg a párját, vagy nagyítóval vizsgáljátok meg a rovarokat!”
II.Rovarok alkotása termésből		
- Finommotorika fejlesztése	A kiosztott lapokon rovarok árnyékai találhatók.	- röviden, érthetően elmondani a feladatot

- több / kevesebb / ugyanannyi fogalmak gyakorlása - tulajdonságok felismerésének fejlesztése	-felismered milyen rovarok vannak itt? -melyikkel találkoztál már élőben? -melyik termés illik ehhez/ahhoz a rovarhoz? -melyik termésből használtál a legkevesebbet/legtöbbet? Az elképzelésnek megfelelően kell a vonalra/vonalon belülre a terméseket elhelyezni.	- biztatás, pozitív megerősítés “Válassz egy neked tetsző képet az asztal közepéről! Válassz különböző terméseket, amivel kitöltöd az árnyékát a rovarnak/bogárnak.”
---	--	--

Szervezés: Eszközök helyrerakása, udvar visszarendezése